

zoom

zaostrené na mladých

1/2009

Téma: Interkultúrálné učenie

**ZOOM-M
ZAOŠTRENÉ NA MLADÝCH**

Časopis o práci s deťmi a mládežou
a o politike mládeže.

Vydáva Rada mládeže Slovenska

Zodpovedný redaktor: Peter Lenčo

Adresa redakcie:

Rada mládeže Slovenska

Stromová 13

831 01 Bratislava

tel.: 02/5479 1390

fax: 02/5479 1389

e-mail: politika@rms.mladez.sk

Jazyková korektúra:

Ján Chlup

Layout a tlač:

Slovenský skauting, o. z.

Grafická úprava:

Miroslav Slámka, Miloš Bučka

Nepredajné.

Vychádza s finančnou podporou

Ministerstva školstva SR.

OBSAH

Editorial	3
TÉMA	
Interkultúrne učenie	4
ROZHOVOR	
Interkultúrne učenie nie je pozeranie na svet cez ružové okuliare	8
ŠTÚDIA	
Je Slovensko „otvorená krajina“?	12
ANALÝZA	
Interkultúrny večer na školení – plávame, ponárame sa alebo topíme?	14
INŠPIRÁCIA Z PRAXE	
Interkultúrne učenie inovatívne	17
Aký výborný nápad!	18
Divadlom k mieru na Cypre	20
BRMI – Banskobystrická rómska miestna iniciatíva	21
Mladých ľudí treba na stretnutie s inou kultúrou pripraviť	22
PUBLIKÁCIE	
Tipy na publikácie	24
INTERNET	
eSvety – prvý komunitný portál pre skupinky a ich stretná	25
IUVENTA INFORMUJE	
Regionálne konferencie Rok s KOMPASom	26
IUVENTA v roku 2009	27
AKTIVITY ORGANIZÁCIÍ	
Tehlička pre Sudán	28
Domka prichádza k mladým z ulice	28
Skauti koncertovali pre budúcnosť detí	29
Nezábudka	29
Víťazi Festivalu vedy a techniky	29
XI. valné zhromaždenie RMŽK	30
No barriers – Malta & Slovensko	30
Valné zhromaždenie NODAM-u	30
Vzdelávanie v SPDDD Úsmev ako dar	31
Dobrovoľníkom sa otvorilo viac ako 2 000 príležitostí	31
Skauti podporili vzdelávanie autistických detí	31
RADA MLÁDEŽE SLOVENSKA	
Tired of standing by? VOTE!	32
Každý mladý človek by mal mať možnosť prispieť k rozvoju svojej krajiny	33

RADA MLÁDEŽE SLOVENSKA

Je nezávislou strešnou organizáciou detských a mládežníckych mimovládnych neziskových organizácií, ktorá pôsobí na celom území Slovenskej republiky. V súčasnosti má 38 členov. Tvorí tak najvýznamnejšiu platformu mimovládneho neziskového sektora, ktorá reprezentuje deti a mládež v Slovenskej republike.

Poslaním RMS je podieľať sa na všestrannom, slobodnom a demokratickom rozvoji detí a mládeže. Spoluvytváraním a zlepšovaním podmienok pre prácu detských a mládežníckych organizácií sa snaží pomáhať pri dosahovaní ich vlastných cieľov a tým pozitívne ovplyvňovať prostredie, v ktorom mladý človek rastie a formuje svoju osobnosť.

Snáď nič nemôže byť príslovečnejšie pre číslo venujúce sa téme interkultúrneho učenia ako skutočnosť, že vznikalo v dvoch krajinách – na Slovensku a v Anglicku. A hoci názov knihy, ktorú som si na spríjemnenie letu so sebou zobral, ani v najmenšom nenapovedal spojitosti s touto témou, veľkú lekciu pre pobyt v cudzine som dostal hneď na začiatku cesty:

„Obišiel som kus sveta a to, čo som mohol vidieť a poznať, mi nedovoľuje zotrvať v prostej logike „bud'-alebo“ (ak dvaja tvrdia rôzne veci, prinajmenšom jeden sa musí myliť). Viem, že ak si niekto myslí a hovorí niečo iné než ja, môže to byť jednoducho spôsobené tým, že sa pozerá z iného miesta, inej perspektívy, inej tradície a inej skúsenosti, že sa vyjadruje v inom „jazyku“ – že teda rôznosť našich pohľadov a výpovedí vôbec nemusí vyvracať ani môj, ani jeho nárok na pravdu a spochybňovať jeho či moju česťnosť a úprimnosť. Viem tiež, že toto poznanie nemusí viesť k pohodlne rezignujúcemu relativizmu („každý má svoju pravdu“), skôr k snahe rozšíriť si vzájomným rozhovorom a zdieľaním skúseností svoje vlastné, vždy nutne obmedzené horizonty a v rozhovore s druhým lepšie poznať aj samého seba.“

Tomáš Halík: Dotkni se ran – Spiritualita nelhostejnosti. s. 14-15.

Pozývam vás spolu s autormi tohto čísla objavovať rozličné názory a náhľady na to, čo je kultúra a ako sprostredkovať interkultúrne učenie deťom a mladým ľuďom. Peter Drál nám pomôže rozmeniť pojem interkultúrne učenie na drobné. Yael Ohana sa podelí o svoje skúsenosti s interkultúrnym učením v rámci rôznych školení, kampaní a politiky. Nad učebným efektom a zmyslom interkultúrnych večerov uvažuje Laimonas Ragauskas.

Reflexie skôr na teoretickej úrovni dopĺňajú príklady úspešných projektov z praxe. Jedinečnú metodiku Živých knižníc predstavia Janette Maziniová a Marcela Hajtmánková. Kroky mladých Rómov z Banskej Bystrice k vlastnému muzikálu a širšej spoločnosti priblíži Miroslava Danková. Opačnú cestu, cestu medzinárodného tímu školiteľov do rómskej komunity opisuje Tomáš Pešek. O mierových aktivitách občianskej spoločnosti na Cypre rozpráva Effie Gavriel.

Prajem vám, nech čas prežitý pri čítaní tohto vydania časopisu Zoom-M nie je len časom reflektovania interkultúrneho učenia vo vašej práci a objavovania jeho doteraz nevyužitých možností, ale aj časom lepšieho spoznania seba samého.

PETER LENČO
POLITIKA@RMS.MLADEZ.SK

Interkultúrne učenie

Čo majú spoločné rusínske zvyky a tradície, bryndzové halušky, punkerský štýl obliekania, tvorba maďarských spisovateľov na južnom Slovensku, posunková reč a povedzme chudoba? Je týmto spojitom niečo, čo možno nazvať kultúrou? A ak áno, nezahŕňa tento pojem príliš veľa rôznorodých javov, ktoré v konečnom dôsledku zahmlievajú význam zastrešujúceho pojmu? Nezostáva nám nič iné, než si jednotlivé pojmy rozmeniť na drobné.

KULTÚRA, KULTÚRNOŠŤ A KULTÚRNA IDENTITA

V odbornom aj laickom používaní má pojem kultúra niekoľko stoviek významov a definícií, ktoré ju rôznorodo vymedzujú, občas širšie, inokedy užšie a mnoho ráz si pri tom aj protirečia. To spôsobuje, že ak jeden autor považuje za súčasť kultúry napríklad veľkonočné zvyky rímskych katolíkov, iná autorka do nej ráta výlučne umeleckú produkciu, ďalšia sem zaradi aj štýl úradnej korešpondencie a iný autor zas gestá pri medziľudskej komunikácii. Občas sa pod kultúrou rozumie iba súbor rôznych prejavov a artefaktov, teda produktov symbolickej a materiálnej kultúry. Inokedy sa kultúra chápe v normatívnom význame – pomenúvame ňou niečo, čo považujeme za „kultúrne“ (vhodné, pekné, slušné) a čo je podľa nás „nekultúrne“ (neslušné, opovrhnutiahodné, škaredé).

Dôležité je uvedomiť si, že všetky spomínané javy a prejavy môžu byť vnímané ako súčasť kultúry a je v podstate na každom z nás, ako si kultúru definuje a ako s ňou bude narábať. Rovnako je vecou individuálneho výberu aj to, ako „hlboko“ vo svojom vymedzení zájdeme, a teda či sa budeme zameriavať predovšetkým na vonkajšie, hmatateľné prejavy kultúry, alebo či do nej zahrnieme aj naoko neviditeľné

javy, ktoré však kultúru vo významnej miere dotvárajú a ovplyvňujú, napríklad vyznávané hodnoty či normy správania.

Klasickým sa v tomto ohľade stal tzv. ľadovcový model kultúry, ktorý všetko, čo možno pod kultúru zahrnúť, zobrazuje vo forme ľadovca. (Pozri napr. Mistrík 2006: 41) Na jeho vrchole sú tie javy a artefakty, ktoré si uvedomujeme, vnímame, „vidíme“ ich, napríklad literárna produkcia, diela dramatického či výtvarného umenia, móda alebo tradičné jedlá. Ako to však pri ľadovcoch býva, nad hladinou sa nachádza iba približne jedna desatina ich objemu, zatiaľ čo pod hladinou sa nachádza celý zvyšok. Podobne aj pri ľadovcovom modeli kultúry až deväť desatín obsahu kultúry nevidíme alebo si ich neuvedomujeme. Medzi kultúrne ovplyvnené javy totiž patria aj také veci, ako nepísané normy správania, predstavy o kráse či slušnosti, prístupy k riešeniu problémov, spôsoby členenia času, vzory spoločenskej konverzácie, vymedzenie súkromného a verejného priestoru, chápanie priateľstva, rôzne roly a očakávania pripisované ľuďom podľa veku, pohlavia, sociálneho zaradenia, povolania a mnohé ďalšie javy.

Dôležité je pritom uvedomiť si, že všetky tieto „neviditeľné“ alebo neuvedomované

súčasť kultúry sú v jednotlivých kultúrach definované rôzne. A dokonca aj v rámci jednej dominantnej kultúry vznikajú rôzne alternatívne kultúry a subkultúry, ktoré sa voči niektorým prvkom dominantnej kultúry vedome a cielene vyhrávajú. Príkladmi môže byť povedzme subkultúra hippies v 60. rokoch, punkeri v 70. a 80. rokoch 20. storočia či mnohé súčasné mládežnícke subkultúry. Práve z týchto rozdielov a ich vnímania či ignorovania často pramení neporozumenie prejavom iných kultúr. Interkultúrne učenie je potom jedným z nástrojov na prekonávanie nevedomosti aj apriórneho odsudzovania toho, čo nie je „naše“, „normálne“, „vhodné“ či „správne“. Uvedomenie si kultúrnej podmienenosti zmýšľania, správania a konania rôznych ľudí je preto predpokladom úspešného interkultúrneho učenia.

KULTÚRA A MULTIKULTURALIZMUS

Snaha o vytvorenie jednotnej, všezahŕňajúcej definície kultúry by bola veľmi nevďačná úloha. Zavedenie takejto definície by navyše, už zo svojej podstaty, odporovalo požiadavke rešpektovať rozmanitosť kultúr a hrozilo by presadením jednej kultúrnej dominantnej definície nad inými. Načo je nám však vymedzenie kultúry ako takej, ak žijeme v prostredí mnohých kultúr, teda v multikultúrnom prostredí?

V konečnom dôsledku si kultúru potrebujeme definovať na to, aby sme boli schopní prejavy rôznych kultúr vo svojom okolí identifikovať, pomenovať a vytvoriť si k nim vzťah – akceptácie, odmietania, rešpektovania či ignorovania. Nie všetko, čo je prezentované za prejav kultúry, totiž musíme nevyhnutne prijať alebo podporovať. Takto môžeme svoj vzťah definovať ku konkrétnym prejavom jednej a tej istej kultúry – môžeme byť povedzme ľahostajní ku kultúrnym tradíciám vo svojom regióne, zároveň môžeme odmietať verbálne násilie nejakej mládežníckej subkultúry a aktívne podporovať rovnocenné uznávanie vzťahov osôb rovnakého pohlavia. Odmietnutím jedného prejavu, ktorý je považovaný za súčasť nejakej kultúry, ešte automaticky nemusíme odmietnuť všetky ostatné prejavy.

Pre výchovnovzdelávacie potreby v akomkoľvek prostredí, v ktorom prebieha interkultúrne učenie, je vhodné a potrebné

vytvoriť si vlastnú pracovnú definíciu pojmu kultúra, aby bolo jasné, o čom vlastne hovoríme a čo všetko pod kultúru zahŕňame. Ciele nášho pôsobenia budú omnoho efektívnejšie napĺňané, ak budeme schopní pomenovať kontext, v ktorom rozmýšľame, prostredie, v ktorom pôsobíme a potreby, ktoré máme. Vymedzenie kultúry nám pomôže orientovať sa v kultúrnej rozmanitosti svojho prostredia. Najprv totiž musíme svoje prostredie poznať, aby sme doň mohli cielene intervenovať, napríklad výchovnovzdelávacím pôsobením.

Vymedzenie toho, čo považujeme za prejav určitej kultúry hodný našej pozornosti, je začiatkom interkultúrneho učenia. Takáto pracovná definícia nie je samozrejme nemenná, môžeme ju prispôbovať novým poznatkami a skúsenostiam, ktoré získame. Dôležité je však uvedomiť si mnohorakosť významových rovín pojmu kultúra už hneď na začiatku a nepovažovať svoju ani inú definíciu za jedinou správnu.

NEHOVORME O KULTÚRE, HOVORME O ĽUDOCH

Doteraz sa mohlo zdať, že hovoríme najmä o javoch, artefaktoch, produktoch, ktoré súhrnne nazývame kultúrou. Keď však hovoríme o kultúre, v prvom rade hovoríme o konkrétnych ľuďoch, ktorí žijú v určitých kultúrnych prostrediach a sú tak "nositeľmi" určitej kultúry. Niekedy na vyjadrenie súboru určitých spôsobov myslenia, správania a konania používame pojem identita. Identitou je to, za čo sa jednotlivec považuje. Kultúrnou identitou je to, čím sa jednotlivec charakterizuje vďaka svojmu pôvodu, výzoru, správaniu, povolaniu, hodnotám a názorom, zvykom či životnému štýlu. Tieto charakteristiky jednotlivca zároveň spájajú s inými jednotlivcami. Kultúrna identita má teda nadindividuálny charakter a jednotlivec môže jej jednotlivé prvky prijímať, prispôbovať, akceptovať aj odmietať.

V interkultúrnem učení je dôraz na jednotlivca kľúčový. V kultúrne rozmanitom prostredí by mal mať každý jednotlivec slobodu v definovaní svojej vlastnej identity a v prejavovaní svojej kultúry, a to za podmienky, že vyznávaním či praktizovaním prejavov svojej kultúry neobmedzuje slobodu iných. Zároveň, nikto by nemal byť do akejkoľvek kultúry automaticky „zaraďovaný“ na základe toho, kde sa narodil, vyrastal alebo pôsobí, akú má far-

bu pleti, či akým jazykom rozpráva. Kultúrna identita jednotlivca je v slobodnej spoločnosti vecou voľby a ako taká by mala byť rešpektovaná. Interkultúrne učenie má viesť k akceptácii a rešpektovaniu jednotlivca a jeho kultúrnej identity. Akékoľvek porušenie tejto slobody, ktoré sa vydáva za kultúrnu tradíciu či normu, je zároveň porušením základného princípu interkultúrneho spolunažívania a učenia. Multikulturalizmus či interkulturalizmus neprotirečí, ale priamo stojí na ľudsko-právnom základe a podpora rozmanitosti kultúr nekončí, ale začína slobodou jednotlivca.

MULTIKULTURALIZMUS A KULTÚRNA IDENTITA JEDNOTLIVCA

Ak si potrebujeme vymedziť kultúru pre naše výchovnovzdelávacie pôsobenie, najlepšie urobíme, ak vyjdeme zo svojej vlastnej kultúrnej identity. Kladením otázok o tom, ktoré kultúrne javy a prejavy nás formujú, si zodpovieme, či a do akej miery naše vlastné ukotvenie formuje etnický alebo regionálny pôvod, vierovyznanie, pohlavie, profesia, zdravotný stav, sexuálna orientácia a podobne. Zodpovedaním týchto otázok dospejeme k poznaniu, že niektoré vrstvy našej identity ovplyvňujú život v prostredí, v ktorom žijeme, iba málo, iné sú pre náš život zásadné. A zároveň si uvedomíme, že iba v niektorých situáciách je pre nás dôležité, či sme mužom alebo ženou, Maďarom alebo Rómom, beloškou či Jehovovým svedkom. Definovaním vlastnej kultúrnej identity sa zároveň zaraďujeme k tým jednotlivcom, ktorí s nami určité charakteristiky zdie-

ľajú a odlišujeme sa od tých, ktorí ich zdieľajú inak alebo ich jednoducho nezdieľajú. Poznávaním seba a svojich podobností a rozdielov s inými ľuďmi vlastne mapujeme svoje okolie a vytvárame vlastnú definíciu kultúry a kultúrnej rozmanitosti. Na vymedzenie kultúry teda nevyhnutne nepotrebujeme odbornú štúdiu, stačí si položiť otázky o sebe a iných ľuďoch – a zodpovedať ich. Takto cez skúmanie vlastnej kultúrnej identity dospejeme k definovaniu kontextov interkultúrneho učenia, ktoré okolo seba máme, a z ktorých môžeme pri svojom pôsobení čerpať. A takto môžeme ako základné oblasti nami definovanej kultúry definovať spolunažívanie rôznych etnických skupín a/alebo náboženských komunít a/alebo subkultúr, ľudí so zdravotným postihnutím, ľudí s rôznou sexuálnou orientáciou a podobne. To, aký typ rozmanitosti do svojho interkultúrneho učenia zapojíme, záleží len na nás a našom vlastnom definovaní kultúry a kultúrnych rozdielov.

MULTI- VERZUS INTER-

Intelektuálnym cvičením o vlastnej identite pomerne rýchlo dospejeme k uvedomeniu si podobností a rozdielov v kultúrnej identite rôznych ľudí okolo nás. Uvedomíme si, že svet navôkol je multikultúrny a to na mnoho spôsobov. Tým však iba konštatujeme mnohosť kultúr vôkol seba a nič viac. Definície multikulturalizmu sa líšia práve v tom, či o rozmanitosti kultúr hovoria iba ako o reálnom stave, teda o situácii, keď kultúrne rozmanité skupiny a jednotlivci spolu žijú na určitom území alebo ako o celi, teda vízii či ideále, podľa

foto: INEX

ktorého by na určitom území mali spolu ľudia rôznych kultúr žiť podľa nejakých pravidiel. Takýto cieľ môže byť sformulovaný a presadzovaný aj ako súbor politických ideí a na jeho základe môžu byť prijímané aj konkrétne politiky. Multikulturalizmus napokon môže odkazovať aj na proces, vďaka ktorému by sa od reálneho stavu spolunažívania ľudí rôznych kultúr dalo a malo dospieť k vytýčenému ideálnemu cieľu. (Buryánek 2002: 11-12)

Multikulturalizmus je podľa Mistríka procesom vzájomného kontaktu, prieniku, konfliktov a vzájomného ovplyvňovania odlišných kultúr. (Mistrík et al. 2008: 19) Je to situácia, keď vedľa seba žijú príslušníci rozličných kultúr s rozličnými hodnotovými orientáciami, postojmi, systémami poznatkov, tradíciami a zvykmi. Konštatuje sa tu teda mnohosť a mnohorakosť. Jedným z hlavných cieľov multikulturalizmu je potom zachovanie a podporovanie tejto mnohorakosti kultúrnych identít a vzájomné rešpektovanie ich nositeľov. Jedným z nástrojov, ktorým sa dá k takémuto cieľu dospieť, je komplexné výchovné a vzdelávacie pôsobenie, ktoré sa súhrnne nazýva multikultúrna výchova, resp. multikultúrne vzdelávanie. Český pedagóg Průcha pod multikultúrnou výchovou rozumie „proces, v ktorom sa jednotlivci učia osvojovať si spôsoby pozitívneho vnímania a hodnotenia kultúrnych

neho termínu interkulturalizmus a interkultúrna výchova, aby sa namiesto obyčajného konštatovania mnohosti (multi-) zdôraznilo vzájomné pôsobenie medzi kultúrami (inter-). V súčasnosti sa v slovenskom kontexte viac využíva pojem multikultúrny a multikultúrna výchova bola zaradená aj ako prierezová téma obsahu vzdelávania na základných a stredných školách. Napriek tomu je pri konkrétnom špecifikovaní ich významu legítimne používať oba pojmy. V tomto texte preferujem pojem interkultúrny.

CIELE INTERKULTÚRNEHO UČENIA

Ak si definujeme pojmy kultúra, kultúrna identita, multikulturalizmus a multikultúrna výchova, je vhodné zodpovedať otázku, čo možno vlastným pôsobením v prostredí kultúrnej rozmanitosti dosiahnuť? Inými slovami, aké môžu byť ciele interkultúrneho učenia? Ešte predtým je však vhodné ozrejmiť si, čo myslíme pod učením, výchovou a vzdelávaním. Učenie je v tomto kontexte pôsobenie zamerané na seba (učenie sa) a na iných (učenie). Ak hovoríme o interkultúrnom učení, je vhodné pred učením iných učiť sám alebo sama seba. Učenie je tak najvšeobecnejším termínom, ktorý v sebe zahŕňa výchovné aj vzdelávacie pôsobenie voči sebe aj iným. Definovanie cieľov interkultúrneho učenia potom znamená,

všetkým so získavaním informácií, poznatkov, vedomostí, a je teda zacielené predovšetkým na kognitívnu či poznávaciu funkciu. Výchova je naproti tomu najčastejšie spájaná s cieľmi, ktoré majú ambíciu podnecovať emocionálne prežívanie, rozvíjať postoje a hodnoty. Obe oblasti je však pri učení, a toľž pri interkultúrnom učení, potrebné spojiť, keďže výlučné získavanie poznatkov ešte nemusí nevyhnutne viesť k formovaniu postojov a hodnôt a na druhej strane výchova bez základných poznatkov o okolitom svete taktiež nie je možná. Napríklad intenzívne memorovanie faktov o židovských tradíciách či o holokauste ešte vôbec nemusí viesť k zníženiu miery antisemitizmu. Zároveň, ak chceme výchovným pôsobením napríklad poukázať na to, aké dôsledky môžu mať stereotypy a predsudky, stigmatizácia a vylučovanie ľudí na základe ich etnického či náboženského pôvodu, a chceme to ilustrovať na tragickom osude Židov počas druhej svetovej vojny, nezaobídeme sa bez poznania aspoň základných faktov a historických súvislostí.

Uvedomením si nevyhnutnosti spájania vzdelávacích a výchovných častí vedomého procesu učenia môžeme dospieť k formulovaniu všeobecných cieľov interkultúrneho učenia. Tieto majú viesť k všestrannému rozvoju spôsobilostí, aby boli učiaci sa schopní konať na základe

1. poznatkov/informácií o rôznych kultúrach;
2. schopnosti/zručnosti orientovať sa v kultúrnej rozmanitosti sveta a využívať konštruktívny dialóg na obohatenie seba aj iných;
3. postojov/hodnôt tolerancie, rešpektu a otvorenosti k odlišným kultúram a jednotlivcom.

Tieto všeobecné ciele teda berú ohľad na poznávaciu, emocionálnu aj postojovú dimenziu rozvoja osobnosti a zároveň všetky tri majú viesť k schopnosti konať, rozumieť aj vžiť sa do rôznych interkultúrnych situácií. Majúc na pamäti všetky tri dimenzie je však v každom interkultúrnom kontexte potrebné tieto všeobecné ciele špecifikovať, podobne ako sme to urobili s pojmom kultúra a s mapovaním kultúrnej rozmanitosti okolo seba. Inými slovami, pri formulovaní cieľov vlastného výchovno-vzdelávacieho pôsobenia je potrebné myslieť na poznatky, ktoré potrebujeme sprostredkovať, emócie, ktoré chceme vyvolať, zručnosti, ktoré chceme rozvíjať a hodnoty, ktoré chceme budovať.

systémov odlišných od ich vlastnej kultúry a osvojujú si adekvátne metódy regulácie svojho správania vo vzťahu k príslušníkom iných kultúr". (Průcha 2001: 43) Mistrík ju definuje podobne ako výchovu k medzikultúrnemu porozumeniu, ktoré podporuje kultúrnu pluralitu a mierové spolunažívanie v tejto pluralite. (Mistrík 2000: 1)

Práve dôraz na interakcie, ovplyvňovanie či konflikty viedol k navrhnutiu alternatív-

že si vedome vytýčime stav, ku ktorému sa výchovno-vzdelávacím pôsobením chceme dopracovať. Takéto ciele si stanovujeme najmä vtedy, ak chceme pôsobiť na iných, avšak môžeme si ich stanoviť aj pre vlastné učenie sa.

Interkultúrne učenie by malo nevyhnutne obsahovať výchovnú aj vzdelávaciu zložku, aby mohlo byť efektívne. V bežnom chápaní je pojem vzdelávanie spájaný predov-

Takto definované ciele sa potom môžu týkať ktoréhokoľvek aspektu nami identifikovanej kultúrnej rozmanitosti. Môžeme sa napríklad zamerať na učenie o kultúrnej odlišných migrantoch z Vietnamu, ktorí sa v našom okolí nachádzajú. Ak napríklad identifikujeme, že o tejto skupine ľudí skoro nič nevieme, zároveň vo svojom okolí voči nim vnímame nevraživosť, a v tom vidíme širší problém pôsobenia predsudkov, konkrétne ciele definujeme pomerne ľahko. Vzdelávacím a výchovným pôsobením vtedy môžeme mať ambíciu docieľiť to, aby učiaci sa:

1. získali poznatky o vietnamskej kultúre, životných podmienkach v domovskej krajine, zvykoch, tradíciách, spôsoboch komunikácie, životnom štýle, motiváciách na odchod z krajiny a podobne;
2. rozvíjali komunikačné zručnosti pri styku s Vietnamskymi, naučili sa načúvať a vciťovať do životných situácií iných, spolupracovali pri konkrétnych aktivitách a podobne;
3. rozvíjali postoje, ktoré nie sú založené na stereotypoch a predsudkoch, ale na poznaní a kritickom myslení.

Podobné ciele, a zaiste aj omnoho špecifickejšie, možno formulovať pre akúkoľvek oblasť vlastného interkultúrneho kontextu a s napojením na potreby a výzvy, ktoré vo svojom prostredí vnímame ako hodné výchovnovzdelávacieho pôsobenia. A tak po zmapovaní prostredia, identifikovaní potrieb a formulovaní cieľov môžeme pristúpiť k poslednému dôležitému kroku – realizácii interkultúrneho učenia.

PROSTREDIA INTERKULTÚRNEHO UČENIA

Interkultúrne učenie je neustále prebiehajúcim procesom, ktorý sa môže uskuťtočňovať v troch prostrediach: formálnom, neformálnom aj informálnom. Interkultúrne učenie v informálnom prostredí, teda v bežných situáciách, ktoré nie sú cielene nastavené na výchovu a vzdelávanie, môže viesť k identifikovaniu kultúrnej

ho rozdielu a následne k jeho akceptácii aj odmietnutiu. Takéto učenie nastáva vtedy, ak sme s kultúrnou odlišnosťou konfrontovaní v každodenných situáciách, napríklad ak sme svedkami pre nás zvláštného spôsobu zdravenia ľudí na ulici.

Nenáhodné interkultúrne učenie má definované konkrétne ciele a prostriedky na ich dosiahnutie. Tie môžu byť zamerané na spoznávanie iných kultúr (kognitívne alebo poznávacie ciele), na vytvorenie vzťahu k ich nositeľom (afektívne alebo emocionálne ciele) a na formovanie názorov, postojov, hodnôt pri interakcii s nositeľmi inej kultúry. Zámerné výchovnovzdelávacie pôsobenie môže byť realizované vo formálnych aj neformálnych prostrediach.

Vo formálnych prostrediach interkultúrne učenie prebieha ako klasická "výučba" vo vzdelávacej inštitúcii. Môže byť teda samostatným predmetom na základnej alebo strednej škole, prierezovou témou obsahu vzdelávania, ktorá sa prelína všetkými vyučovanými predmetmi alebo povedzme kurzom na vysokej škole. V neformálnych prostrediach môže interkultúrne učenie vo väčšej miere využívať zážitkovú pedagogiku, skúsenostné učenie, aktívne sociálne učenie a podobne. Výhodou neformálnych prostredí je ľahšie vytvorenie atmosféry dôvery, ktorá je pre mnoho tém interkultúrneho učenia priaznivejšia. Dôležité však je, že formálne, neformálne aj informálne spôsoby učenia sa vzájomne prestupujú a ovplyvňujú. Formálne interkultúrne vzdelávanie totiž nemusí byť založené iba na memorovaní poznatkov, ale môže využívať aj učenie zážitkom. Podobne neformálne interkultúrne vzdelávanie nemôže byť redukované iba na „hranie sa“, ale musia v ňom byť obsiahnuté aj poznatky a zručnosti, ktoré možno získať počas reflexie zážitku.

Interkultúrne učenie by v každej oblasti malo vychádzať z kontextu, v ktorom učiaci sa žijú, reflektovať ich každodennú skúsenosť v pozitívnom aj negatívnom zmys-

le. Môže byť zbytočné hovoriť o kultúrnej rozmanitosti a potrebe akceptovania Eskimákov, ak žiadni široko-daleko nežijú. Niekedy však simulovaný alebo vzdialený príklad môže byť vhodnejší ako ilustrovanie na dobre známom probléme interkultúrneho spolunažívania, ktorý je zatažený vysokou mierou predpojatosti či rasizmu. V takých prípadoch by priamočiary postup mohol viesť k odporu a nezdaru, zatiaľ čo modelovanie na inom príklade by cieľ učenia mohlo dosiahnuť ľahšie.

NA ZÁVER: ČO INTERKULTÚRNE NIE JE

Interkultúrne učenie začína rešpektovaním jednotlivca, a preto kategorizovanie ľudí na základe pôvodu či vierovyznania bez ich súhlasu či vedomia nie je interkultúrne citlivé, ale naopak stigmatizujúce. Interkultúrne učenie sa nemôže zameriavať iba na poznatky, ale aj na metódy a štýly učenia. Nemôže byť preto obmedzované na encyklopedické memorovanie, ale má taktiež zaručiť používanie rôznych štýlov a metód, ktoré vyhovujú jednotlivým účastníkom procesu učenia. Interkultúrne učenie teda má prihliadať na talent a schopnosti učiaceho sa. Interkultúrne učenie zároveň nemôže byť obmedzované iba na prezentáciu tancov či prípravu tradičných jedál, nemalo by teda folklorizovať určitú kultúru a pritom prehliadať vážne témy, ktoré môžu súvisieť s diskrimináciou alebo rasizmom voči určitým kultúrnym skupinám. Napokon, interkultúrne „učiteľ“ by mal byť učiacim sa vzorom a neustále sa sám učiť.

Podakovanie autora za inšpiráciu a podnety patrí účastníkom a lektorom e-learningového kurzu Multikultúrna výchova.

O AUTOROVI

MGR. PETER DRÁL, M.A.
PETO@NADACIAMS.SK

Je projektovým manažérom Nadácie Milana Šimečku. Venuje sa projektom ľudskoprávneho a interkultúrneho vzdelávania. V súčasnosti koordinuje testovanie prvého e-learningového kurzu Multikultúrna výchova pre učiteľov a učiteľky základných a stredných škôl na Slovensku.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- Buryánek, J.: Interkulturní vzdělávání I. Praha: Člověk v tísni, 2002.
 Mistrík, E.: Multikultúrna výchova v príprave učiteľov. Rámec kurikula pre univerzity. Bratislava: Iris, 2000.
 Mistrík, E.: Pojmy. In: MULTI – KULTI na školách. Metodická príručka pre multikultúrnú výchovu. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2006.
 Mistrík E. et al.: Multikultúrna výchova v škole. Ako reagovať na kultúru rôznorodosti. Bratislava: OSF, 2008.
 Průcha, J.: Multikulturní výchova. Teorie – praxe – výzkum. Praha: ISV, 2001.

Interkultúrne učenie nie je pozeranie na svet cez ružové okuliare

V roku 1995 pracovala na kampani Rady Európy s názvom Každý iný, všetci rovní. Odvtedy sa angažovala v rôznych projektoch neformálnej výchovy a vzdelávania a posilňovania kapacity predovšetkým mládežníckych organizácií. Päť rokov pracovala pre Radu Európy ako vzdelávací poradca a stojí za portálom nonformality.org. O svoje skúsenosti s interkultúrnym učením sa s nami podelila Yael Ohana.

Aké je vaše chápanie interkulturalizmu či multikulturalizmu?

Podľa mňa sú interkulturalizmus a multikulturalizmus dve odlišné veci. Multikulturalizmus sa vzťahuje k štátnej politike. Chápe sa ako prístup v politike s teoretickým alebo sociologickým základom, ktorý bol uplatnený predovšetkým v štátoch západnej Európy počas 70. a 80. rokov 20. storočia. Svojím spôsobom sleduje určitý sociálny kontext. Keď sa pozrieme na jednotlivé krajiny ako napríklad Veľkú Britániu, Francúzsko alebo Nemecko, tak tieto prijali veľké množstvo migrujúcich pracovných síl v čase, keď zažívali ekonomický boom a potrebovali zamestnancov na pozície, na ktoré buď nemali kvalifikované pracovné sily alebo ktoré ich vlastní občania nechceli zastávať. A keď tak urobili, nepočítali s tým, že títo ľudia v krajine zostanú. Očakávalo sa od nich, že sa vrátia domov. A multikulturalizmus sa rozvinul ako odpoveď na túto situáciu, na rozvoj migrácie.

V súčasnosti zaznievajú rôzne hlasy, ktoré hovoria o „smrti multikulturalizmu“...

Existuje množstvo kontroverzných postojov, ktoré vyhlasujú, že multikulturalizmus už nemá čo povedať o rase a sociálnej kohézii. S tým nesúhlasím. Myslím si, že naša spoločnosť je rôznorodá vo svojej podstate. Európa je v súčasnosti taká rôznorodá a pluralitná ako nikdy predtým. Ľudia si však vďaka globalizácii a rýchlosti prenosu informácií túto skutočnosť viac uvedomujú. Dokonca ani migrácia nie je novým javom. Prebiehala v skrytejšej podobe, bez „morálnej paniky“, ktorá ju v súčasnosti sprevádza. Mnoho ľudí, ktorí sú predmetom politiky multikulturalizmu, sú ľudia, ktorí sú považovaní za imigrantov, hoci sa v danej krajine narodili, alebo ich rodičia či dokonca starí rodičia sa tam narodili. Sami seba považujú za plnohodnotných občanov krajiny, ale zo strany štátu sa s nimi nezaobchádza rovnako – sú považovaní za subjekty integrácie. To je

podstatný problém! Nechcú byť integrovaní. Chcú mať všetky práva a povinnosti ako každý iný občan, pretože sa nepovažujú za „cudzcov“. A debata o smrti multikulturalizmu sa opiera práve o to, že tieto politiky nefungujú, pretože hovoríme o novom sociálnom kontexte.

Čo potom predstavuje interkulturalizmus?

V mojom ponímaní interkulturalizmus odkazuje na istý spôsob sociálnej interakcie. Neverím, že nejaká európska krajina má ozajstnú interkultúrnú politiku. Interkulturalizmus je v podstate rešpekt voči tomu, že existuje rôznorodosť. Táto rôznorodosť pochádza z imigrácie alebo z prirodzeného zloženia spoločnosti, pretože s postupom rokov, ako sa spoločnosť vyvíja, ľudia si viac uvedomujú, akí by mohli byť. Napríklad pred sto rokmi by nikto nerozmýšľal nad tým, že homosexualita v danej komunite existuje, v súčasnosti ju rozpoznávame a snažíme sa o rovnaké práva pre homosexuálov. Svojím spôsobom je to symbol alebo črta interkulturalizmu v našej spoločnosti. Myslím si, že keď hovoríme o interkulturalizme a multikulturalizme, musíme rozlišovať jedno ako štátnu politiku a druhé ako skutočnosť, že interkulturalita je prirodzená a radi by sme mali štátnu politiku, ktorá ju rešpektuje.

Môžeme teda hovoriť o interkultúrnom učení, ak sa tvrdí, že multikulturalizmus je mŕtvy?

Nemyslím si, že multikulturalizmus je mŕtvy. Myslím si, že v myšlienke multikulturalizmu je veľa vecí, ktoré sú dôležité. Napríklad právo učiť sa vo svojom vlastnom jazyku. Na druhej strane si tiež myslím, že ak žijete v inej krajine a chcete byť súčasťou tej spoločnosti, tak by ste sa mali naučiť jazyk krajiny, v ktorej žijete. Je to o určitom balanse. Interkultúrne učenie je na druhej strane pomocou. Ak hovoríme o interkulturalizme ako o celi, ako o spôsobe, ktorým naša multikultúrna

spoločnosť reaguje na svoju vlastnú zdedenú rôznorodosť, potom si myslím, že interkultúrne učenie je procesom politickej výchovy a vzdelávania, pretože obsahuje ciele založené na hodnotách.

Ako potom možno chápať interkultúrne učenie?

V interkultúrnom učení musíme rozlišovať medzi cieľmi a procesom. Pre mňa je jasným cieľom interkultúrneho učenia vychovávať ľudí k tomu, aby rozumeli rôznorodosti, nebáli sa jej a boli schopní s ňou pracovať efektívne. Osobne som veľmi skeptická voči myšlienke, že jednoduché kultúrne rozdielnosti spôsobujú problémy. Veľmi často vidíme, že ak niekto pochádza z inej náboženskej komunity, alebo je z inej krajiny, automaticky si myslíme, že musí byť od nás veľmi odlišný. Myslíme si, že je trochu čudný alebo rozdielny. Ale zákonite to nemusí znamenať, že nebudeme vedieť spolu vychádzať. Myslím si, že je pre mňa ťažšie komunikovať s ľuďmi, ktorí pochádzajú z tej istej krajiny, ale z inej sociálnej vrstvy ako s ľuďmi, ktorí pochádzajú z rovnakej sociálnej vrstvy, majú rovnakú úroveň vzdelania a sú z inej krajiny. Ak sa zamýšľame nad interkultúrnou výchovou a vzdelávaním, musíme si položiť otázku, prečo ju robíme? Myslím si, že boli časy, keď interkultúrne učenie bolo pre mnohých založené na propagácii harmónie, pozitívnych pocitov medzi ľuďmi,

ktorí sú rozdielni... To bolo pravdivé vo svojom čase, počas studenej vojny, kedy cieľom interkultúrneho učenia bola myšlienka zblížovania ľudí z dvoch úplne odlišných svetonázorov v snahe zabrániť nukleárnej vojne.

Čo teda je alebo by malo byť cieľom interkultúrneho učenia v súčasnosti?

Interkultúrne učenie nie je o pozeraní sa na svet cez ružové okuliare. Ak sa pozeráme na interkultúrne učenie ako politickú výchovu a vzdelávanie, nájdeme tam aspekty, ktoré sú pravdivo kontroverzné. Takže ide o učenie sa žiť s kontroverziou. Byť schopný konfrontovať sa s rozličnými názormi, byť schopný akceptovať skutočnosť, že hoci má niekto iný názor a pochádza z prostredia s inými hodnotami, možno orientáciou, tak že si máme čo povedať a môžeme o tom diskutovať. A ak sa cítim nepohodlne so spôsobom ako niekto vyzerá – aký má účes, aké symboly nosí a tak podobne, nemalo by to zastaviť našu komunikáciu. Na druhej strane, čo veci trochu komplikuje, existuje celá oblasť interkultúrneho učenia, ktorá niekedy ide príliš ďaleko v smere takzvanej „tolerancie všetkého“. Ľudské práva by mali byť tou najzákladnejšou podstatou tolerancie. A interkultúrne učenie je práve o tom. Učí nás, ako zaobchádzať s touto nejednoznačnosťou – že aj v tolerancii existujú limity, ale súčasne, nejednotlivé limity v rešpektovaní druhých.

To znie dosť zložito...

Je to naozaj zložité a nemyslím si, že ľudia sa učia tieto veci prirodzene. To je dôvod, prečo ide o istý druh politickej výchovy a vzdelávania. Vyžaduje si to čas uvedomiť si hodnoty, ktoré sú pre nás dôležité, nie prinútiť iných privlastniť si naše hodnoty. Účastníci aktivít s interkultúrnou dimenziou by sa mali naučiť kriticky hodnotiť, čo ich spoločnosť robí napríklad voči menšinám alebo ako ľudia z rozličných náboženstiev komunikujú medzi sebou v jednej komunite. Interkultúrne učenie nie je niečo, čo sa samovoľne stane. Je to ako každý iný výchovný a vzdelávací proces. Má svoje ciele a obsah. A taktiež ľudia, ktorí ho realizujú, potrebujú isté zručnosti a kvalifikáciu v tomto smere.

Ako vidíte úlohu osobnej skúsenosti v interkultúrnem učení?

Je veľmi dôležitá. Myslím si, že čím viac skúseností máte s rôznorodosťou, tým ľahšie sa vysporiadate s tým, čo interkultúrne učenie vyžaduje na psychologickú

úrovni. Napríklad ľudia, ktorí veľa cestujú a žijú v rozličných krajinách, reagujú na otázky imigrácie rozdielne, než ľudia, ktorí nikdy necestovali a nikdy sa nestretli s ľuďmi z inej krajiny. Samozrejme, nechcem povedať, že ľudia, ktorí nepišli do kontaktu s cudzincami sú rasisti, iba nemajú rovnakú otvorenosť. Sama som sa prvýkrát sťahovala, keď som mala 6 rokov. Rok sme žili v jednej krajine, potom chvíľu niekde inde... čo v konečnom dôsledku znamená, že pre mňa nie je šokujúce sa sťahovať. A taktiež ma nešokuje stretávať ľudí, ktorí si myslia, že som čudná, pretože nehovorím rovnako ako oni, mám iný prízvuk, keď hovorím cudzím jazykom, nemám problém s takzvanými hosťami v akejkoľvek krajine, ako majú iní ľudia, pretože sama som hosťom v krajine, kde žijem. Myslím si, že osobná skúsenosť v interkultúrnem učení – ak máte rôznorodú rodinu, alebo ak vo vašej rodine máte ľudí s rozličným náboženstvom alebo s rozličnou sexuálnou orientáciou alebo z iných kontinentov, tak to napomáha vysporiadaniu sa s konfrontačnou dimenziou interkultúrneho učenia. Interkultúrne učenie je výzvou pre jeho účastníkov vážne sa zamyslieť o vlastných stereotypoch a predsudkoch. Vyžaduje od ľudí, aby boli kritickí. Na druhej strane to ale neznamená, že skúsenosť s rozličnými kultúrami z vás zákonite robí niekoho, kto má menej predsudkov. Skôr nie ste šokovaní, keď sa ocitnete v multikultúrnem prostredí. Spomínam si, že keď som bola prvýkrát účastníčkou skutočnej interkultúrnej simulácie, mala som veľmi silné reakcie, veľmi emocionálne reakcie. S postupom času sa však stávali menej šokujúce a emocionálne.

Ako teda môžeme osloviť mladých ľudí s interkultúrnym učení?

Museli by sme minúť obrovské množstvo peňazí, ak by sme sa chceli dostať ku kaž-

dému mladému človeku. A tak musíme použiť iné mechanizmy ako mládežnícke organizácie alebo cirkevné spoločenstvá. Taktiež môžeme využiť školy, pretože tam mladí ľudia musia chodiť. Ale my nevyužívame školy, pretože myšlienka je, že ide o výchovu a vzdelávanie, ktoré je dobrovoľné a účasť mladých ľudí je dobrovoľná. Zasahovať znevýhodnených, ktorí sú na periférii, je politická vôľa, ktorá nie je vždy dostupná, pretože si vyžaduje množstvo peňazí. A takisto to zahŕňa rozhodovanie, prečo by sa peniaze mali minúť na takýto druh aktivít a nie na niečo iné. Vieme, že školenie alebo mládežnícka výmena vie zmeniť život jednotlivca... ale ako môžeme rozhodnúť, keď ide o štátny rozpočet? Je veľmi ťažké presvedčiť vládu a parlament, že potrebujú do tejto oblasti investovať. Myslím si, že je to o politickej vôli a o peniazoch, viac ako o čokoľvek inom.

Masívnou snahou podpory tolerancie v celej Európe bola už dvakrát kampaň Každý iný, všetci rovní. Ako vidíte efekt kampane?

Myslím si, že prvá kampaň mala enormný efekt na našu oblasť práce. Prvá dôležitá skutočnosť bola, že Rada Európy a politici deklarovali, že rasizmus je problém. Nemyslím si, že momentálne existuje politik, ktorý si myslí, že rasizmus je problém, ak to porovnáme s témami ako napríklad terorizmus alebo klimatické zmeny. Druhou dôležitou vecou bolo rozhodnutie, že mladí ľudia by mali byť lídrami tejto kampane, pretože sú prirodzene viac otvorení kontaktu s ľuďmi, ktorí sú odlišní. Ďalšia vec, ktorá bola vtedy pre mňa dôležitá, bola skutočnosť, že išlo o kampaň, ktorá bola proti rasizmu. Bola to kampaň proti veciam, ktoré sú zlé. A bola to kampaň, ktorá chcela meniť veci. Prvá kampaň bola výzvou pre štruktúry, ktoré držia moc. Využila politiku pre politické ciele. Otvorila nové témy a umožnila

foto: INEX

prístup do medzinárodných mládežníckych štruktúr ľuďom, ktorí ho tam dovtedy nemali. Išlo predovšetkým o menšiny, ktoré dovtedy neboli snáď ani organizované, ako napríklad skupiny imigrantov alebo Rómov. V súčasnosti berieme ako samozrejmosť, že mládežnícke organizácie majú za sebou 10, 12 alebo 15-ročnú históriu, pretože sú v podstate súčasťou hlavného prúdu. Sú členmi Európskeho fóra mládeže alebo sú členmi Poradnej rady Odboru mládeže a športu Rady Európy. Pred 15 rokmi boli iba dve menšinové organizácie – jedna, z ktorej pochádzam ja – Európska únia židovských študentov, druhá bola IGLYO – mládežnícka organizácia gayov a lesbičiek. Tieto boli dve exkluzívne platformy pre reprezentovanie menšín a nebol žiadny význam v spolupráci medzi menšinami alebo spoločný cieľ.

A čo druhá kampaň?

V tejto kampani som sa osobne neangažovala, preto ju môžem hodnotiť skôr z pohľadu príjemcu. Myslím si, že kým prvá kampaň bola viac o rasizme, druhá zdôrazňovala skôr rešpekt. Keď sa pozrieme na dopad druhej kampane, myslím si, že jedna vec, ktorá sa veľmi dobre vydarila, bolo vyzdvihnutie profilu tém spojených s postihnutím. Ďalšie témy boli trochu v úzadí.

Podme späť k práci s mládežou. Mládežnícke organizácie organizujú rôzne medzinárodné výmeny, interkultúrne školenia. Aké sú hlavné výzvy pri ich organizovaní?

Pre mňa automaticky neznamená, že medzinárodná aktivita má aj interkultúrny rozmer. Alebo, že interkultúrne učenie ako prístup musí byť relevantné pre takúto

aktivitu. Myslím si však, že existuje veľa ľudí, ktorí veria, že tieto dve veci idú jedno-ducho dohromady. Samozrejme, bol čas, pred 25 až 30 rokmi, keď sa začali organizovať prvé medzinárodné mládežnícke výmeny medzi ľuďmi z rozličných krajín v Európe financované Európskym spoločenstvom. V tom čase ste nemohli očakávať, že všetci budú hovoriť po anglicky, museli ste mať tlmočenie, ktoré komplikovalo celý proces. Takisto ste nemohli očakávať, že účastníci niekedy leteli lietadlom. Nevedeli ste povedať, či účastníci uvažujú o iných ako nepriateľoch – napríklad vo vzťahoch medzi Francúzmi a Nemcami alebo Nemcami a Poliakmi. Nemohli ste predpokladať nič. Museli ste vytvoriť podmienky, ktoré sa snažili predchádzať nepríjemným pocitom, bojom, nedorozumeniam a tak podobne. Myslím si, že situácia sa od roku 1989 a konca studenej vojny trochu zmenila. Aj keď, ak sa pozrieme na krajinu ako Rusko, kde ľudia nemajú skoro žiadnu príležitosť stretnúť ľudí inej národnosti alebo slobodne vycestovať z dôvodu prísnych vízových opatrení...

Aké kompetencie by mali mať školitelia alebo facilitátori interkultúrneho učenia?

Ak rozmýšľame o interkultúrnem učení ako politickej výchove a vzdelávaní, tak toto si vyžaduje celý komplex kompetencií. Vyžaduje si hlbokú znalosť psychológie komunikácie, vedomosti o tom, ako fungujeme ako ľudské bytosti, keď stretneme ľudí, ktorých nepoznáme. Myslím si, že úroveň strachu, ktorá v súčasnosti existuje medzi obyčajnými ľuďmi alebo ľuďmi z rozličných krajín, je nižšia. Čo sa ale skomplikovalo, je strach z ľudí určitých národností alebo ľudí z určitých krajín, ktoré sú spájané s posledným sociálnym

rozvojom ako terorizmus. Alebo niečo, čo je veľmi aktuálne na Slovensku – ľudia, ktorí patria k rómskej komunite. Ľudia sa obávajú, že ide o kriminálnikov, myslia si, že ich idú hneď okradnúť. Svojím spôsobom tento druh vecí je oveľa viac relevantný tej výchove a vzdelávaniu, ktoré ja považujem za interkultúrne. Je to spôsobené aj tým, že vzdelávanie sa posunulo, ľudia sa tieto veci o iných krajinách učia v škole a iným spôsobom ako predtým. Taktiež majú príležitosť cestovať. Takže prirodzene vedia oveľa viac o iných krajinách.

Ako môžeme učiť interkultúrnosti počas jedného týždňového školenia? Je to vôbec možné?

Záleží to od toho, čo sa snažíte dosiahnuť. Jeden z prístupov je stanoviť si tému interkultúrneho učenia ako napríklad migrácia alebo vzťahy medzi menšinami a väčšinou či sexualita, postihnutie... Môžete povedať, že je to interkultúrna téma, pretože konfrontuje ľudí s rozličnými hodnotami. Z tejto perspektívy môžete organizovať aktivity, ktoré sú samostatné, trvajú 3 až 4 hodiny alebo týždeň. Môžete využiť metódy interkultúrneho učenia. Môžete použiť simulácie, ktoré postavajú účastníkov do role iných ľudí a cez následnú reflexiu rozvíjať povedomie a pomáhať rozmýšľať o danej téme a jej výzve pre spoločnosť – ako ľudia o nej zvyknú rozmýšľať, ako môžeme zmeniť tento prístup, ako prelomíme stereotypy. To je jeden zo spôsobov nazerania na interkultúrne učenie – prepojenie s aktivitou. Tento prístup sa dotýka skôr diskriminácie.

Druhý prístup, ktorý je zaužívaný predovšetkým v medzinárodných skupinách, vychádza z predpokladu – toto je medzinárodná skupina, interkultúrna skupina, takže v našej práci máme zaručene interkultúrnú dimenziu, a teda naša práca bude iná, ako keď pracujeme so skupinou pozostávajúcou z účastníkov z rovnakej krajiny alebo pozostávajúcej z členov s rovnakým sociálnym pozadím. Následne uskutočňujeme interakcie a rozvíjame vzťahy a komunikáciu v skupine, ktoré sú predmetom interkultúrneho učenia. A proces reflexie sa potom koncentruje na to, ako a prečo ľudia konajú navzájom istým spôsobom.

Tento druhý prístup je pravdepodobne hlbší proces, ktorý sa uskutočňuje na psychologickú rovňu a v rovni emócií. Myslím si, že to veľmi závisí od toho, čo chcete dosiahnuť. Každý proces interkultúrnej výchovy a vzdelávania má svoje hranice a limity. Čeliť spochybňovaniu stereotypov

a predsudkov nie je ľahké. V interkultúrnem učení je pre mňa kľúčová práve dimenzionálna zmena. Musíme dôjsť k nejakému výsledku v tom, čo robíme. Musí nasledovať nejaká zmena, či už v spoločnosti alebo v našom vlastnom správaní. Čiže interkultúrne učenie by malo byť zamerané na zmenu. Môže ísť o zmenu politiky, alebo zmenu vlastnej komunity – návrat späť do vlastnej komunity a robiť niečo odlišne ako ste to robili predtým, čo nemusí byť jednoduché, pretože ľudia neradi opúšťajú zaužívané spôsoby konania.

Spomeniete si na nejaký vlastný interkultúrny konflikt a ako ste ho riešili?

Myslím si, že najviac som to pociťovala, keď som bola aktívna v mládežníckej organizácii, ktorá sa prezentovala ako mainstreamová organizácia s menšinovou orientáciou. Ukázalo sa však, že bola vcelku konzervatívna a nie veľmi otvorená iným komunitám. Takže si viete predstaviť situáciu, keď som ako 19-ročná aktivistka objavovala Európu a všetky možnosti, ktoré môže ponúknuť a chcela som meniť veci. Chcela som vo svojich aktivitách spolupracovať s inými menšinami. Ak sme sa predtým venovali antisemitizmu, neskôr som sa chcela venovať antidiskriminácii, čo nebolo vždy jednoduché vo vzťahu k manažmentu organizácie, pretože oni vždy museli rozmyšľať o komunite, ktorá poskytuje peniaze, o politických dopadoch spolupráce s inými skupinami ako napríklad islamskou skupinou. Židovská komunita sa na začiatku 90. rokov nepúšťala do témy ako medzináboženský dialóg. Nikdy sme o tom nerozprávali. Takže som sa dostala do veľkého konfliktu, keď som chcela spolupracovať na spoločných pro-

jektoch s homosexuálmi, moslimami, Rómami. Moja organizácia nechápala, aký to má zmysel a odkiaľ sa berie táto potreba. Keď sa na to pozrieme z iného pohľadu, interkultúrna debata je aj o tom, kto má prístup k rozličným zdrojom a moci. Moja organizácia sa zvlášť obávala o to, že nebude naďalej považovaná za solídneho partnera pre židovskú nadáciu, ak bude spolupracovať s moslimami. V určitom momente som si povedala, že doteraz som pracovala pre moju komunitu, ale odtiaľ chcem pracovať aj v duchu iných hodnôt, ktoré sú viac inkluzívne. Čiže to bola jedna z mojich veľkých osobných tém a trvalo mi šesť rokov nájsť si svoju vlastnú cestu. A taktiež naučiť sa komunikovať so svojou organizáciou uvoľnenejšie.

Komunita školiteľov v Európe diskutuje o tom, či použitie tej alebo onej metódy naozaj podporuje interkultúrne učenie alebo či náhodou neprispieva k reprodukcii stereotypov a predsudkov. Ako si môžeme byť istí, že aktivity, ktoré robíme naozaj podnecujú interkultúrne učenie? Na čo by sme mali pamätať, keď realizujeme interkultúrne učenie?

Je to veľká debata, v ktorej som sa angažovala a myslím si, že najdôležitejšie je nestáť sa redukcionistami, čiže priveľmi nezjednodušovať, nechápať kultúru ako niečo statické, jednoliate. Pre mňa je najväčší problém, keď sa hovorí o kultúre ako o niečom, čo sa nemení. Napríklad niektoré simuláčne hry, kde máte umelo vytvorené kultúry so všetkými vecami ako symboly, jazyk, náboženské obrady... Existuje široko obľúbená aktivita, s ktorou som sa stretla na svojom prvom interkultúrnem školení a má názov Albatros. Je to presne

takýto druh aktivity. Vyskytujú sa v nej návštevníci zo západnej Európy, ktorí idú na opustený ostrov a stretnú domorodcov. Takéto nazeranie na kultúru je problematické, lebo ju vysvetľuje ako niečo nemenné, jednoliate, zdedené a biologické. Čiže aktivity, ktoré pracujú s kultúrou veľmi redukcionisticky sú pre mňa problematické. Myslím si, že toto je jedna dimenzia. Ďalšia vec je, že presne musíte vedieť, čo chcete dosiahnuť. Na základe stanoveného cieľa následne vyberiete aktivity. Potom treba zobrať do úvahy zloženie skupiny, prostredie a ďalšie faktory. V zásade si nemyslím, že existujú dobré a zlé metódy, ale skôr nevhodne zvolené metódy a nevhodne manažované, facilitované metódy. Všetky existujúce metódy interkultúrneho učenia musia byť adaptované, čo znamená adaptovať ich cez reflexiu, myslieť dopredu, čím by sme sa mali v následnej diskusii zaoberať. V mnohých prípadoch sa ľudia účastníci rozličných interkultúrnych aktivít bez následnej reflexie. Čo sa však môžete naučiť zo skúsenosti, ak ju nerefektujete? Myslím si, že existuje niekoľko základných bodov: porozumenie kultúre ako niečomu dynamickému, niečomu, čo sa mení a konfrontovanie ľudí s ich hodnotami a s vecami, ktoré berú ako samozrejmé. Takže môžeme povedať, že v interkultúrnem učení sa učíme o sebe a svojej kultúre rovnako ako o iných kultúrach.

ZA ROZHOVOR ĎAKUJE PETER LENČO
POLITIKA@RMS.MLADEZ.SK

ROZPRÁVALI SME SA

Yael Ohana
Yael@nonformality.org

Vyštudovala Stredoeurópsku univerzitu v Budapešti, College of Europe v Bruggách a Trinity College v Dubline. Do roku 2005 pracovala pre Radu Európy ako vzdelávací poradca. Je spoluzakladateľkou spoločnosti Frankly Speaking a portálu nonformality.org. Vo svojej práci sa zameriava na výchovu k ľudským právam, globalizáciu, rasizmus, participáciu mládeže na miestnej a regionálnej úrovni, demokraciu, kultúru a mládežnícku politiku. Od roku 2005 žije v Bratislave.

Je Slovensko „otvorená“ krajina?

Túto otázku si v súvislosti s multikultúrnym učením kladieme veľmi často. Nehovorí pritom len o otvorenosti krajiny a jej hraníc, hovorí o našej otvorenosti.

Slovensko je krajinou, ktorej takmer päťinu obyvateľstva tvoria menšiny. Trend z posledných rokov zároveň ukazuje, že naša krajina sa čoraz častejšie stáva cieľovou krajinou migrantov. Aktuálnou témou sú aj otázky tolerance k odlišným kultúram a znevýhodneným skupinám, ako sú napríklad ženy, ľudia s odlišnou sexuálnou orientáciou, starší ľudia. Ako sú tieto skupiny ľudí vnímané zo strany mladých ľudí žijúcich na Slovensku? Na tieto otázky sa pokúsil odpovedať celoslovenský reprezentatívny výskum, ktorý v rámci celoeurópskej kampane „Každý iný, všetci rovní“ (All different, all equal) realizovala na Slovensku v roku 2006 Iuventa – Slovenský inštitút mládeže v spolupráci s Centrom pre výskum etnicity a kultúry medzi mladými ľuďmi vo veku 14 – 24 rokov.

lo kladne. Zároveň je možné povedať, že mladí ľudia, ktorí poznajú Rómov zo svojho bezprostredného okolia, si oveľa častejšie myslia, že na Slovensku sú ľudia znevýhodnení kvôli odlišnému etnickému pôvodu, ako tí, ktorí žiadnych Rómov nepoznajú.

Mladí ľudia na Slovensku vnímajú vzťahy s Rómami ako zlé. Takmer 70% respondentov hodnotí vzťahy mladých ľudí na Slovensku s mladými Rómami ako veľmi zlé alebo skôr zlé a to bez ohľadu na to, či sami nejakých Rómov poznajú alebo nie, aj keď v skupine ľudí, ktorí žijú v bezprostrednom okolí, boli vzťahy hodnotené o čosi pozitívnejšie.

Veľmi výrazná súvislosť sa však ukázala pri veľkosti bydliska a kraja, kde respondenti žijú. Čím menšie je mesto/obec, kde respondenti žijú, tým častejšie uvádzajú,

prevažuje názor, že za zlou socioekonomickou situáciu Rómov stojí predovšetkým ich „neprispôsobivosť“. To sa potvrdilo aj v tomto prípade, kedy až 81,7 % respondentov uviedlo, že „väčšina Rómov na Slovensku žije v zlých socioekonomických podmienkach preto, lebo sa nechcú prispôbiť pravidlám spoločnosti“. S výrokom, že Rómovia nemajú rovnaké možnosti ako ostatní riešiť svoju situáciu súhlasilo len 18,3 % respondentov.

POSTOJE K MAĎAROM, SKÚSENOSTI, VZŤAHY

V súvislosti s maďarskou menšinou sa výskum zameriaval na dve otázky. Či v bezprostrednom okolí respondentov žijú nejakí príslušníci maďarskej národnosti a ako hodnotia vzťahy mladých ľudí z väčšinovej populácie a mladých ľudí patriacim k tejto národnostnej menšine.

V porovnaní s Rómami sa ukázalo, že oveľa menej mladých respondentov žije s príslušníkmi maďarskej menšiny v bezprostrednom okolí. Len 30,7 % respondentov odpovedalo, že Maďari žijú v ich okolí a 11,5 % sa k tejto otázke nevedelo vyjadriť. To súvisí s dvoma dôvodmi. Maďari na Slovensku žijú na homogénnejšom území ako Rómovia a zároveň sú menej „viditeľnou“ skupinou obyvateľstva.

Opäť sa ukázalo, že ak respondenti žijú v bezprostrednej blízkosti s niekým, kto patrí k nejakej národnostnej menšine, oveľa častejšie súhlasí s tým, že na Slovensku sú ľudia znevýhodňovaní na základe ich etnickej príslušnosti.

Vzájomné vzťahy sú vnímané oveľa pozitívnejšie, ako v prípade Rómov. Ako veľmi dobré alebo skôr dobré ich hodnotí takmer 70 % mladých respondentov. Hodnotenie vzťahov mladými respondentmi sa tiež odvíja od toho, či Maďari žijú v ich bezprostrednom okolí. Vyše 60 % tých, ktorí odpovedali, že vzťahy medzi mladými ľuďmi z majority a mladými Maďarmi sú veľmi dobré, boli práve respondenti, ktorí s Maďarmi žijú v bezprostrednom kontakte. Na druhej strane takmer 60 % z tých, ktorí hodnotia vzťahy ako veľmi zlé sú respondenti, ktorí s Maďarmi nežijú. Toto je opäť veľmi dôležité zistenie, ktoré poukazuje na mnohé predsudky a stereotypy voči vzájomnému spoluzitiu Slovákov a Maďarov.

POSTOJE MLADÝCH ĽUDÍ K RÓMOM, SKÚSENOSTI A VZŤAHY

Mnoho správ medzinárodných aj domácich mimovládnych aj štátnych organizácií poukazuje na pretrvávajúcu diskrimináciu Rómov na Slovensku. Výskumy realizované na tému vnímania Rómov majoritnou populáciou zas vravia o hlboko zakoreněných predsudkoch a stereotypoch voči tejto menšine. Negatívne postoje majority do veľkej miery vytvárajú bariéry úspešnej integrácie Rómov do spoločnosti.

Vo výskume sa ukázalo, že pomerne veľa respondentov pozná osobne nejakých Rómov. Na otázku, či v ich okolí žijú nejakí Rómovia, 68 % respondentov odpoveda-

že vzťahy s Rómami sú veľmi dobré alebo skôr dobré. Je možné predpokladať, že na názor respondentov vplyva ich osobná skúsenosť. V tom prípade to znamená, že v menších obciach a mestách žijú mladí Rómovia s majoritou menej konfliktné, ako vo väčších mestách, ktoré sa vyznačujú veľkou anonymitou.

Predsudky a stereotypy sú veľmi častým faktorom, ktorý ovplyvňuje postoje ľudí k menšinám. V prípade Rómov sa vo viacerých výskumoch ukázalo, že predsudky a stereotypy sú veľmi silno zakorenené. To sa prejavilo aj v našom výskume. V rámci neho bola predstavená respondentom dvojica výrokov, ktorá mapovala postoj mladých ľudí voči Rómom. Na Slovensku

Veľmi pozitívne hodnotili vzájomné vzťahy samotní príslušníci maďarskej menšiny. Takmer 85 % z nich uviedlo, že vzťahy sú veľmi dobré alebo skôr dobré. V prípade slovenskej národnosti to bolo 65,6 %.

POSTOJE K ĽUDOM S ODLIŠNOU SEXUÁLNOU ORIENTÁCIOU

Problematika odlišnej sexuálnej orientácie je na Slovensku ešte stále pomerne tabuizovanou témou. Spoločnosť je značne roztrieštená v názoroch na práva gayov a lesieb, pretože ich spolužitie narušá tradičný model usporiadania spoločnosti a najmä rodiny.

Vo výskume sa ukázalo, že mladí ľudia majú k tejto téme pomerne nejednoznačné názory a postoje, ktoré vyplývajú pravdepodobne z vysokej neinformovanosti. Ukázalo sa to aj v prípade otázky, či mladí respondenti poznajú vo svojom okolí niekoho, kto je gay alebo lesba. Takmer polovica respondentov (47 %) sa vyjadrila, že nevedia, či v ich bezprostrednom okolí žijú ľudia s odlišnou sexuálnou orientáciou. Toto číslo sa ukázalo ako výrazne vyššie v porovnaní s ostatnými menšinami, kde respondenti oveľa častejšie vedeli povedať, či daná skupina obyvateľstva v ich okolí žije. Ide o dôležité zistenie, pretože poukazuje jednak na to, že táto téma je stále na Slovensku tabuizovaná a mladí ľudia o nej nemajú dostatočné informácie. Na druhej strane hovorí o tom, že samotní gayovia a lesby sa k svojej odlišnej sexuálnej orientácii veľmi často nehlásia, a preto o nich mladí ľudia nevedia. To svedčí viac o negatívnom nastavení spoločnosti ako o charakteristikách samotných gayov a lesieb. O predsudkoch

a negatívnych postojoch to hovorí viac, ako samotné odmietavé vyjadrenia.

V porovnaní s postojmi voči Rómom sa ukazujú postoje mladých ľudí voči ľuďom s odlišnou sexuálnou orientáciou ako tolerantnejšie. Negatívne vnímanie homosexuality bolo zaznamenané u 40 % respondentov. Ostatných takmer 60 % tvrdilo, že im nevadia páry rovnakého pohlavia, pretože homosexualita je prirodzená. Podobne ako pri iných znevýhodnených skupinách aj tu platí, že tolerantnejšie postoje sa prejavujú predovšetkým u tých, ktorí poznajú zo svojho okolia gayov alebo lesby. Jednoznačne sa pozitívna súvislosť objavila medzi postojmi k homosexualite a veľkosťou trvalého bydliska – čím je obec/mesto väčšie, tým sú názory voči homosexualite tolerantnejšie.

POSTOJE K UTEČENCOM

Problematika migrácie začala byť po našom vstupe do Európskej únie aktuálnou témou. Slovensko sa pomaly začína meniť z tranzitívnej krajiny na cieľovú krajinu migrácie. Napriek tomu, že počet cudzincov a imigrantov je na Slovensku stále pomerne nízky, je možné očakávať, že ich počet bude narastať. Výskum zisťoval aj postoje mladých ľudí k utečencom. Predsudky voči migrantom sme sa snažili odhaliť na základe dvoch výrokov, z ktorých si mali respondenti vybrať jeden, s ktorým sa dokázali viac stotožniť:

a) utečenci sú ľudia, ktorí pochádzajú z krajín s nedemokratickými režimami a preto by sme im mali umožniť, aby na Slovensku našli dôstojný život.

b) utečenci sú potenciálnou hrozbou pre našu krajinu. Nemali by sme im vytvárať podmienky na to, aby sa tu mohli usadiť.

Problematika migrácie je veľmi komplexná a imigranti na Slovensku nie sú len utečenci z krajín s nedemokratickými režimami. Ide teda určite o isté zjednodušenie celej problematiky. Cieľom výskumu však nebolo podrobne a do hĺbky rozobrať túto problematiku, ale skôr priniesť základné informácie o postojoch mladých ľudí k rôznym skupinám a identifikovanie predsudkov.

Vo výskume sa ukázali postoje k utečencom ako najtolerantnejšie spomedzi postojov k všetkým ostatným skupinám. Vyše 70 % mladých ľudí sa vyjadrilo, že by sme mali utečencom umožniť, aby našli na Slovensku dôstojný život. To je pomerne prekvapivé zistenie, pretože v médiách sú často prezentované odmietavé postoje

verejnosti voči utečencom a azylantom. Na Slovensku zatiaľ neexistuje výskum, ktorý by sledoval celkové postoje verejnosti k utečencom, nie je možné teda porovnať tieto postoje s postojmi mladých ľudí.

Na druhej strane tu treba vnímať skutočnosť, že tretina respondentov uviedla, že utečenci sú hrozbou pre našu krajinu.

Mladí ľudia na Slovensku pomerne citlivo vnímajú problematiku diskriminácie a znevýhodnenia rôznych skupín obyvateľstva. Napriek tomu sú ich postoje k menšinám stále ovplyvnené mnohými predsudkami a pretrvávajú u nich ľahostajnosť k tomu, aké dôsledky to pre jednotlivé znevýhodnené skupiny má.

Celú výskumnú správu s názvom *Prieskum názorov mladých ľudí pre potreby kampane Každý iný - všetci rovní* autorky Eleny Gallovej Kriglerovej vydala Iuventa – Slovenský inštitút mládeže v roku 2006. V elektronickej podobe ju nájdete na internetových stránkach www.iuventa.sk a www.cvek.sk.

O AUTORKE

ELENA GALLOVÁ KRIGLEROVÁ
KRIGLEROVA@CVEK.SK

Je analytička Centra pre výskum etnicity a kultúry (CVEK). Vo svojej práci sa špecializuje predovšetkým na realizáciu sociologických výskumov a analýz zameraných na témy súvisiace s etnicitou, interetnickými vzťahmi, integráciou menšín a migrantov, kultúrnou diverzitou, migráciou a inými.

Interkultúrny večer na školení - plávame, ponárame sa, topíme?

Počas prípravných stretnutí školenia môžete zvyčajne začuť otázky „Ako bude prebiehať interkultúrny večer? Spravíme ho ako vždy alebo inak?“ Považujem za dôležité poznamenať, že v poslednom čase si skoro nik nekladie otázky „Na čo je dobrý taký večer? Aké sú jeho ciele a aké predpokladané výsledky učenia?“ A tak sa zamýšľam, či ho jednoducho necháme na programe z dôvodu informálneho učenia, ku ktorému by malo dôjsť aj tak?

Kedykoľvek sa opýtam účastníkov na svojich školeniach, ktoré veci majú radi na interkultúrnych večeroch, začnú vymenovávaním rozmanitých druhov alkoholu a klobások z rozličných krajín Európy. Ak by sa niekto spýtal mňa, odpovedal by som rovnako! Prvýkrát som sa stretol s interkultúrnym večerom v roku 1999 na školení pre tých, ktorí chceli zorganizovať medzinárodnú mládežnícku výmenu. Nebolo to moje prvé školenie. Počas predchádzajúcich školení sme s priateľmi zvykli mať párty. Jediným rozdielom bolo, že tieto párty nemali žiadny názov. Nepýtajte sa ma, či som sa počas týchto večerov naučil niečo o iných kultúrach. S určitou však viem, že to bolo prvýkrát, čo som ochutnal írsku whisky a odvtedy je jednou z mojich najobľúbenejších! Niektorí môžu tvrdiť, že toto je tiež jeden z výsledkov učenia, ale v tomto bode sa vynára otázka: Ide o efekt, ktorý sa pokúšame dosiahnuť na našich školeniach počas takýchto interkultúrnych večerov?

Ak čítate žiadosti o podporu interkultúr-

počas takýchto interkultúrnych večerov. Mám však pocit, že táto metóda vytvára príležitosti pre povrchné poznanie kultúry.

Pamätáte si ľadovcový model kultúry s dvomi časťami – viditeľnou a neviditeľnou alebo časť kultúry, ktorej sme si vedomí a tej, ktorú si neuvedomujeme? Tento koncept bol nedávno výskumníkmi kritizovaný, pretože môže byť použitý na prezentovanie príliš zjednodušeného, statického obrazu kultúry. Na druhej strane je to pravdepodobne jeden z najlepšie porozumiteľných uvedení konceptu kultúry pre mladých ľudí alebo pracovníkov s mládežou. Z tohto dôvodu ho využijem pre vizualizáciu svojich myšlienok.

Moja osobná skúsenosť je taká, že väčšina interkultúrnych večerov, ktoré sú súčasťou európskych školení, udržiava ľudí iba na povrchu ľadovca. Ľudia môžu objaviť jedlá, hudbu, tance alebo jazyky, ale tá časť ľadovca, ktorá „je pod vodou“ – hlbšie aspekty kultúry – zostáva neobja-

ZÁMER PONORIŤ SA

Raz, keď sme spolu s ďalšími školiteľmi pripravovali školenie zaoberajúce sa kultúrnou diverzitou, rozhodli sme sa zamerať dlhým tradičným prezentáciám každej krajiny (v skutočnosti, ani nie kultúry) s mapami a vlajkami, dávnymi piesňami a tancami, enormným množstvom jedla a alkoholu a hrozného hlavybolenia na druhý deň. Naším cieľom bolo spraviť ho menej národným a viac interkultúrnym... Pravdepodobne ste sa týmito témami tiež zaoberali...

Rozmýšľali sme nad tým, že interkultúrny večer by mohol byť založený na vzájomnej komunikácii vo dvojiciach, kde bude každý prezentovať symbol kultúry, s ktorou sa sám identifikuje. Symbol bol iba zámienkou pre naštartovanie diskusie, pre ponorenie sa hlbšie za objavovaním „neviditeľnej časti ľadovca“ prostredníctvom rozprávania o veciach, ktoré sú dôležitou súčasťou identity každého účastníka.

Vyzeralo to, že sa nám podarilo pripraviť všetko pre úspešnú realizáciu tejto myšlienky: účastníkov sme informovali dopredu, informácia bola napísaná veľmi detailne atď.

Nanešťastie, pravidlo „veci vidíme spôsobom, akým ich chceme vidieť“ platí v skutočnosti príliš často. Na podujatí bol „symbol tvojej kultúry, ktorý môže byť

ných školení alebo mládežníckych výmen, pravdepodobne v ôsmich z desiatich žiadostí objavíte tvrdenie, že organizátori budú približovať „interkulturalitu“ prostredníctvom interkultúrnych hier a interkultúrnych večerov. Pravdepodobne väčšina ľudí píšucich tieto veci sú bývalí účastníci školení alebo iných aktivít, kde slovo „interkultúrny“ bolo spomenuté iba

vená. Interkultúrne učenie nie je iba sedením na vrchole ľadovca, ale ponáraním sa hlbšie pod vodu s cieľom objaviť nové o identite a kultúre jedných a druhých v rámci skupiny. Zaujímalo by ma, či je možné začať sa ponárať iba na základe zorganizovania jedného interkultúrneho večera alebo dvoch simulačných hier počas školenia?

darčekom pre druhého človeka" vnímaný ako fľaša miestnej vodky alebo piva a účastníci boli úplne pripravení prezentovať ich každému a nechať každého ich ochutnať. Bolo zaujímavé pozorovať, akým smerom sa tento večer uberal, pretože som videl časť skupiny zmätenej z myšlienky obyčajnej konverzácie s ďalším účastníkom zo skupiny. Objavilo sa veľa rozporuplností v porovnaní so „zvyčajným spôsobom“ prezentovania krajiny každého účastníka. Účastníci sa stále pýtali, kedy a ako budú môcť nakoniec prezentovať veci, ktoré priniesli a rozdať ich na ochutnanie. Nakoniec sa večer vyvinul do niečoho, v čom sa ľudia cítili pohodlne – popíjanie s piesňou alebo tancom.

Asi je možné nejakým spôsobom hovoriť o svojej kultúre prostredníctvom prezentovania vodky ako jej symbolu, ale nútiť iných ochutnať ju sa stáva oveľa dôležitejším, než jednoduchá konverzácia o svojej vlastnej kultúre, alebo kultúrach, existujúcich vo vlastnej krajine atď. V tejto chvíli som stratil pocit, že objavujem iné kultúry...

KONFRONTÁCIA POHĽADOV

Vtedy som si uvedomil, že sme menili starý a veľmi zakorenený tradičný spôsob organizovania interkultúrnych večerov a konfrontovali ich zvyčajné vnímanie takéhoto večera. V tomto momente to nebolo také jednoduché, ako si školitelia mysleli. Myslím si, že sme sa tiež potýkali s výzvou objavovania interkulturnosti v školení vo všeobecnosti.

Každopádne, tento článok nie je o účastníkoch, ktorí nemajú tušenie. Prípad, ktorý som spomenul, je asi dôsledkom skúseností, ktoré mali ľudia z iných školení. Pokiaľ je interkultúrny večer čiastočne chápaný ako „neformálna časť programu“, nikto zjavne nereflektuje jeho užitočnosť a zmysluplnosť. Ľudia jednoducho zoberú nejakú časť programu školenia ako danú. Spomínate si na popis mojej vlastnej prvej skúsenosti s interkultúrnym večerom? Účasťou na takom večere som nadobudol dojem, že toto je spôsob, akým by sa mal realizovať a že na medzinárodných podujatiach to tak má byť. O to viac som bol kritický k iným častiam školení, keď som ich adaptoval v iných situáciách.

PREČO PLÁVANIE PO POVRCHU POKRAČUJE?

Následne som sa sám seba pýtal, čo udržiava v ľuďoch vnímanie inerkultúrnych večerov „tradičným spôsobom“? S niektorými myšlienkami mi pomohol môj kole-

ga. Ľudia, ktorí majú veľmi málo interkultúrnych skúseností sa cítia bezpečnejšie, keď prezentujú „svoju vlastnú kultúru“ prostredníctvom veľmi hmatateľných vecí – nápoje, tance, vlnky. Tieto prezentácie sú veľmi často vytvorené trochu etnocentrickým spôsobom (napríklad moja krajina sa nachádza v centre Európy, moja krajina má rafinované jedlá, moja krajina má najkrajšiu prírodnú scenériu alebo najjedinečnejší jazyk). Zdá sa, že ľudia sa cítia stresovaní, keď nemajú možnosť prezentovať „krásy svojej krajiny“, hoci ciele, ktoré majú školitelia na mysli, môžu byť odlišné.

Spôsob, ktorým prezentujeme kultúru niekomu druhému, je veľmi ovplyvnený tým, ako rozumieme našej identite a kultúre, v ktorej žijeme. Takže osoba, ktorá mala iba niekoľko medzinárodných skúseností, ona alebo on vnímajú veľa vecí vo svojej vlastnej kultúre ako jedinečných a tieto pre nich zosobňujú podstatu ich kultúry. Na začiatku mojej „medzinárodnej kariéry“ pre mňa osobne veľa znamenali veci ako zvláštny miestny nápoj, mamin koláč, ľudový tanec znázorňujúci divé medvede a národná vlajka. Čím viac kontaktu s inými kultúrami som mal, tým viac som rozumel, že jedinečnosť a špecifickosť mojej kultúry leží v oveľa menej viditeľných a hmatateľných aspektoch mojej kultúry, než akými sú jedlo a tanec. Časom som si uvedomil, že nie je až také zaujímavé zistiť, čo druhí jedia alebo pijú, ale že je oveľa fascinujúcejšie objaviť témy ako: Aké sú tabu v tej-ktorej kultúre, aké sú vzťahy v rozdelení moci medzi ľuďmi a inštitúciami, alebo čo znamená osobná sloboda v živote.

Ďalšie veci, ktoré ma znepokojujú, sú chý-

bajúce kritické myslenie na školeniach, chýbajúca kvalitatívna reflexia (o výsledkoch učenia) alebo meta-reflexia (o metóde samotnej), hoci aj o čiastočne informálnych častiach programu školenia. Vlastne, tu číha nástraha, o ktorej som nedávno diskutoval s mojimi kolegami. Ak akákoľvek časť programu je považovaná za „informálny čas“ alebo „voľný čas“, zdá sa, že školitelia by nemali zorganizovať jej reflexiu alebo zdôrazniť metodické otázky alebo výsledky učenia. Avšak, ak je večerný program plánovaný dopredu, spomenutý v popise školenia a navyše so žiadosťou o prípravu účastníkov naň, potom sa z neho vo veľkej miere stane „oficiálna časť“ celého procesu učenia. V tomto bode bolo pre mňa veľmi dôležité súhlasiť na cieľoch takýchto interkultúrnych večerov. Ak je cieľom iba jednoducho poskytnúť priestor pre ľudí prežiť čas spolu v neformálnej atmosfére, tak by som nerobil nič okrem uistenia sa, že je na to vyhradený vhodný čas a priestor. Ak je cieľom interkultúrne učenie účastníkov, tak potom by som nesúhlasil s tým, že typický interkultúrny večer k tomu dopomôže.

STÁLE VŠAK MÔŽEME SKÚSIŤ...

Od momentu, keď som vedel, že mám napísať tento článok, začal som s malými experimentmi na školeniach. Vytvoril som priestor pre otvorenú debatu s účastníkmi o tom, ako by mal takýto večer vyzeráť. Je naozaj potrebný? Čo z tohto večera spravilo interkultúrny, čo nie kultúrny alebo národný (či nacionalistický)? Nešlo pritom iba o zbieranie nápadov. Snažil som sa tiež konfrontovať návrhy ľudí v snahe diskutovať, ako by tá či oná aktivita napomohla ku skúsenosti rozmanitosti kultúr v rámci skupiny. Nasledujúci deň som začal malou reflexiou predchádzajúceho

foto: INEX

večera v snahe pochopiť, čo sa stalo a uchopiť výsledky učenia. Avšak cítil som, že napriek tomu, že to bol príjemný večer, stále sme zostali na vrchu ľadovca. Bol to druh párty pod šírým nebom. Znie to dobre, všakže?

Ak sa teda rozhodnete, že účastníci by mali mať priestor pre zdieľanie ich tradičného jedla, navrhujem vám zvážiť niekoľko nápadov, ktoré vám pomôžu objaviť kultúru prostredníctvom chuti (stále si však musíte byť vedomí, že iba veľmi obmedzená časť kultúry bude objavená). Namiesto interkultúrneho večera môžete zorganizovať interkultúrne dopoludňajšie, obedové alebo popoludňajšie prestávky, počas ktorých ponúknete priestor a čas účastníkom z každej krajiny zastúpenej na školení. Ďalej, tieto časové úseky môžu byť zadelené nie podľa krajín, ale podľa kultúr, ak také dokážete identifikovať...

Navyše, namiesto požiadavky priniesť jedlo a nápoje môžeme účastníkov požiadať, aby priniesli symbol alebo tri fotky alebo pripravili krátku scénu, vizualizovali rozličné aspekty ich vlastnej kultúry. Užitočné otázky môžu byť: Ako ľudia pracujú vo vašej organizácii? Akým spôsobom ľudia ukazujú, že sú zalúbení? Ako vzájomne interagujú s autoritami? Ako chápu čas? Ako vnímajú okolitý svet a samých seba? Tieto scény môžu byť pripravované v zmiešaných skupinách, kde všetci musia zdieľať istý aspekt ich kultúry.

Tento príspevok zakončím niekoľkými poznámkami, ktoré by ste mali zobrať do úvahy: Je interkultúrny večer súčasťou „oficiálneho programu“ alebo priestorom pre voľnočasové aktivity? Ak je súčasťou programu, ako často ho reflektujeme s účastníkmi nasledujúci deň? Pomáhame účastníkom sa niečo z neho naučiť?

foto: Tomáš Pešek

Niektorí ľudia zvyknú povedať, že interkultúrny večer slúži k posilneniu skupinovej dynamiky. Súhlasím. Opäť sa však vynára tá istá otázka – čo je jeho hlavným cieľom? Ako korešponduje s hlavným cieľom školenia? Prečo by sme mali používať prezentácie krajín pre skupinovú dynamiku? Na základe mojej skúsenosti existuje oveľa viac (efektívnejších) spôsobov, ako to urobiť.

Ak očakávame, že interkultúrny večer prispeje k interkultúrnemu učeniu každého účastníka, porozmýšľajme, aké aktivity môžu napomôcť s týmto edukačným procesom. Ako by mali ľudia z rozličných krajín interagovať? Kedy by sa mala aktivita odohrať? Ako by mala byť pripravená? Ako by mala byť reflektovaná?

Na záver sa však opäť pýtam: Je interkultúrny večer povinný?

Preložené a publikované so súhlasom Rady Európy. Zodpovednosť za preklad nesie Rada mládeže Slovenska.

Ragauskas, R. (2008) The „intercultural evening“ in training – are we floating, diving or sinking? In Coyote, 13, s. 49-51, Council of Europe.

© Council of Europe

PREKLAD: PETER LENČO

foto: Tomáš Pešek

O AUTOROVI

LAIMONAS RAGAUSKAS
LAIMONAS.R@MAIL.LT

Školiteľ v oblasti neformálneho vzdelávania, ktorý pracuje pre rozličné mládežnícke organizácie ako aj miestne a európske inštitúcie. V súčasnosti je aktívny v Asociácii neformálneho vzdelávania mládeže v Litve. Vo svojej práci sa koncentruje predovšetkým na témy ako diverzita, networking, participácia a občianstvo.

Interkultúrne učenie inovátične

Téma interkultúrneho učenia je posledné desaťročie veľmi aktuálna v prostredí dynamicky sa rozvíjajúcej Európy. Stala sa prioritou viacerých programov neformálneho vzdelávania zameraných na mládež a teda jednou z častých tém rôznych projektov, akcií, seminárov či školení. Vyvinulo sa pomerne veľa aktivít či simulačných hier, ktorými sa dá pomerne efektívne simulovať kultúrny šok a na základe nich sa dá pochopiť, o čo v interkultúrom učení ide. Väčšina z nich je však založená na podobnom princípe a v prípade skúsenejšej skupiny účastníkov už strácajú na efektivite.

V rámci školiťského tímu, zodpovedného za dlhodobé školenie pre školiteľov spolupracujúcich s Národnými agentúrami programu Mládež v akcii krajín V4 s názvom „V4 Future“ sme čelili podobnej výzve. Tretia časť školenia, ktorá sa konala na Slovensku vo februári 2008, mala práve prioritnú tému interkultúrne učenie. Hľadali sme cestu, ktorá by bola inovátična, emocionálne silná a efektívna aj pre našich účastníkov, ktorí s touto témou pracujú aj z pozície školiteľov. Z našej diskusie sme si stanovili niekoľko východiskových bodov:

- Efektívna a inovátična môže byť reálna konfrontácia s kultúrou odlišnou, ako má väčšina našich účastníkov (nie teda simulovaná hra).
- Aj v rámci Slovenska existuje množstvo „subkultúr“ či už z hľadiska etnickej príslušnosti, veku či záujmov.
- Zapojenie rómskej mládeže do projektov programu Mládež v akcii je jednou z priorit národných agentúr v regióne V4.

Na základe týchto východísk sme oslovili Janette Maziniovú, ktorá pracuje v luvente a pochádza z rómskej komunity a ktorá nám bola ochotná pomôcť (ďakujeme Janette). Spoločne sme zmapovali možnosti, časovú i logistickú náročnosť i ostatné špecifiká tohto nápadu a stanovili sme si jednotlivé kroky. Oslovili sme Rómske komunitné centrum v Kokave nad Rimavicou, ktoré ochotne pristúpilo na našu myšlienku.

Jedno popoludnie sme účastníkom znova za podpory Janette predstavili základné znaky rómskej kultúry. Venovali sme sa vzájomným vzťahom, hodnotám, histórii národa, tradíciám, vzťahu k prírode, bohu

či deťom, o tom, čo sa môže a čo nie. Účastníkov tento vstup veľmi zaujal a už vtedy si väčšina uvedomovala, ako málo vedie o ľuďoch, ktorí žijú medzi nami v každodennej realite. Aké krátkozraké je posudzovať „ich“ na základe „našich“ princípov a noriem, ktoré sa v niektorých prípadoch tak veľmi líšia.

Nasledujúci deň sme navštívili rodiny v Kokave nad Rimavicou, ktoré boli ochotné nás prijať. Cieľom nebolo nikoho nič učiť, nikoho súdiť ani „vychovávať“. Cieľom bolo učiť sa od nich a vidieť, ako sa jednotlivé prvky ich kultúry prejavujú v ich každodennom živote. Zistiť, kto sú a akí sú.

Skupina bola rozdelená do menších skupín (každá aj s niekým, kto mohol v prípade potreby prekladať), ktoré spolu s komunitným pracovníkom navštívili jednu či viacero rodín. Účastníci mali prichystané otázky, ktorých príprave sme venovali určitý čas ešte na konci predchádzajúceho dňa. Navštivené rodiny boli rôznorodé, zážitky a dojmy rovnako tak. Na inšpiráciu citujem: „Keď som vystúpila z autobusu, hneď som si skontrolovala batoh a pevnejšie ho zapla. V tom okamihu som sa začala cítiť hlúpo, veď nás vítali srdeční ľudia, ktorí nás pozývali k sebe domov“, „Najskôr som

foto: Tomáš Pešek

najčastejšie dostali ako „zbytkové“ zo zabíjačiek v okolí), hudbu (pod vedením pána Sendreja) a prišlo i na tanec.

Najdôležitejšia časť však nasledovala nasledujúce ráno. Tu počas reflexie vyplávalo na povrch to, čo bolo dôvodom celej aktivity. „Myslela som si, že nemám žiadne predsudky, no rácie a emócie majú zjavne každé vlastnú hlavu. Ten pocit nedôverčivosti či odstupu, na ktorý som nemala žiaden rozumný dôvod ma dosť prekvapil. Mám ešte veľa o čom rozmýšľať“. Prekvapenie i sklamanie, naplnené i nenaplnené očakávania, konfrontované stereotypy a predsudky, snaha o porozumenie vlastných emócií, seba samého. Už to nebolo o „nich“, ale aj o nás i o každom jednom

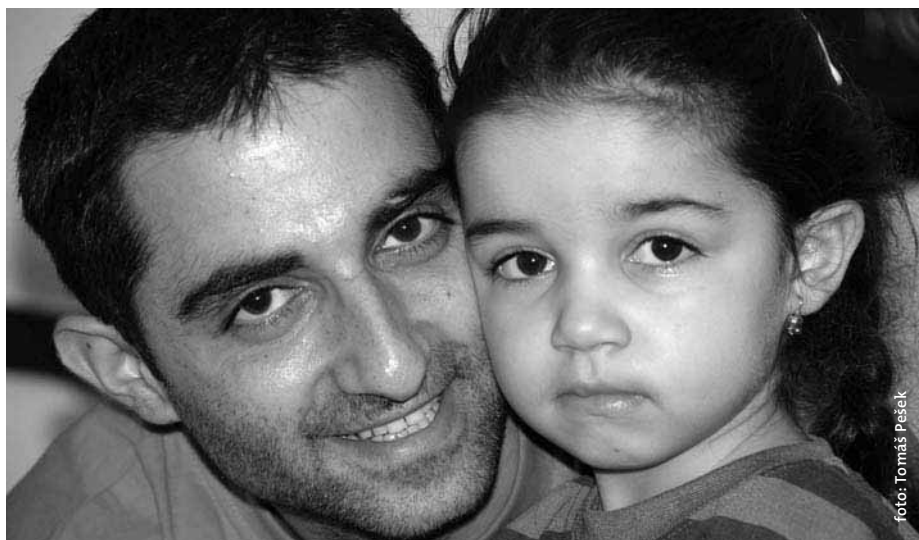

foto: Tomáš Pešek

rozmýšľal, čo tam budeme u nich tie 2 hodiny robiť, a potom sa nám ani po 3 hodinách nechcelo ísť. Bola to veľmi príjemné“. Na záver návštevy mali všetci spoločne možnosť zakúsiť ešte aj tie „viditeľnejšie“ prvky kultúry. Tradičné jedlá (robené z vnútorností, pretože, tie sa k nim v minulosti

individuálne. Našom vnímaní sveta, našich hodnotách i normách, ako vnímame budúcnosť i prítomnosť, o vzájomných vzťahoch či čo považujeme každý v živote za dôležité. A presne o tom interkultúrne učenie je. Dávať si správne otázky a lepšie pochopiť nielen iných, ale i seba.

Každý z účastníkov prešiel vlastným procesom. Pre niektorých to bolo veľmi účinné, veľa z nich potrebovalo ešte čas na spracovanie dojmov a emócií, niektorí sa v tom úplne nenašli. Aj preto sme sa k tejto metodológii vrátili na ďalšej časti školenia v Poľsku v auguste 2008 a pokúsili sme sa ju kriticky zhodnotiť z pohľadu školiteľov. Pokúsili sme sa zhrnúť základné výhody a nevýhody takejto aktivity. Naše závery boli nasledovné:

Výhody:

- reálna skúsenosť (stretnutie existujúcej kultúry),
- veľký potenciál ísť do hĺbky v téme (vyvoľáva množstvo osobných pocitov),
- vysoká efektivita i so skúsenými účastníkmi v danej téme.

Nevýhody:

- nutnosť zapojenia ďalších strán (komunitné centrum, expert, rodiny...),

- potreby a ciele organizátorov nemusia byť totožné s potrebami a cieľmi komunity (zladenie viacerých strán, z ktorých každá má vlastný proces, potreby...),
- dlhodobá a komplexná príprava (časová náročnosť prípravy),
- časová (prípadne aj finančná) náročnosť realizácie (viac ako 2 plné dni programu),
- nie úplne predpokladateľné výstupy (čo si účastníci zo stretnutia odnesú, aká bude ich reálna skúsenosť, aké pocity to vyvolá...),
- potreba skúseného školiteľa/facilitátora pri vedení reflexie.

Táto časť školenia školiteľov V4 Future (viac ako ročný proces) bola jednou z veľmi často spomínaných v záverečnom hodnotení ako najsilnejšia a najefektívnejšia pre účastníkov. To bolo pre nás ako tím signálom, že napriek spomínaným nevýhodám môže byť podobný typ aktivity veľmi efektívnym nástrojom pri práci s interkultúr-

ným učením. Samozrejme tento koncept je treba vždy adaptovať podľa konkrétnej skupiny, cieľov akcie, možností okolia či schopností organizátorov. V každom prípade tento koncept odporúčam a určite sa pri ňom veľmi veľa naučíte i vy.

O AUTOROVI

ING. TOMÁŠ PEŠEK
TOMAS.PESK@PLUSKO.NET

Študoval na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Dlhoročný inštruktor a dobrovoľník MO PLUSKO. Od roku 2003 pôsobí ako školiteľ prevažne v kontexte neformálneho vzdelávania. Externý spolupracovník Národnej agentúry programu Mládež v akcii a luventy.

Aký výborný nápad!

Túto vetu bolo veľaokrát počuť z úst tých, ktorí sa po prvýkrát s myšlienkou Živých knižníc stretli. Dokonca ani po niekoľkých rokoch putujúcej myšlienky čítania Živej knihy nadšenie z tejto metódy búrania bariér neopadáva.

V ČOM JE TEDA ŽIVÁ KNIŽNICA SO SVOJIMI ŽIVÝMI KNIHAMI UNIKÁTNÁ?

Predstavte si, že čítate knihu, ktorá má zaujímavý názov a obsah, ale veľa vecí by ste ešte potrebovali s niekým prediskutovať, doplniť, prípadne potvrdiť svoj názor. Mali ste niekedy príležitosť stretnúť sa s autorom knihy a uskutočniť to? Stalo sa vám, že ste sa zoznámili so zaujímavým príbehom človeka a povedali ste si: „Tak s touto osobou by som sa veľmi rád stretol a dozvedel sa o nej viac!“ Potom aj pre vás je tu Živá knižnica – metóda odbúravania predsudkov a stereotypov, zoznamovania sa s novým pohľadom na veci okolo nás. Živé knižnice fungujú presne tak ako klasická knižnica – čitatelia prídu a požičajú si knihu na limitovaný čas. Po prečítaní vrátia knihu späť do knižnice, a keď chcú, môžu si požičať druhú knihu. Ale je tu jeden rozdiel – knihy v Živej knižnici sú ľudské bytosti a spoločne so samotnými čitateľmi vstupujú do kontaktu cez osobný dialóg. Sú reprezentantmi skupín, najčastejšie sa konfrontujúcich s určitými predsudkami a stereotypami. Často sú oni samotní obeťou diskriminácie alebo sociálneho vylúč-

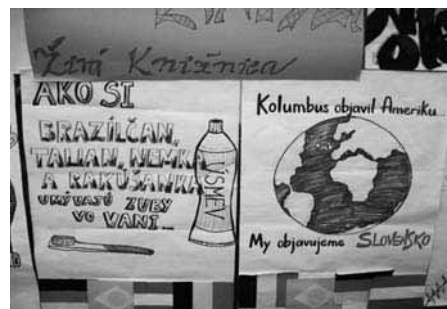
nia. Čitateľom v takejto knižnici môže byť každý, kto je pripravený pýtať sa, počúvať a premýšľať.

Knihy v Živej knižnici môžu nielen hovoriť o sebe, ale dokážu aj odpovedať na otázky čitateľov, aj vzdelávať. Najmä tých, čo majú pocit, že ich „zakotvené“ predstavy a riešenia problémov sú skutočne tie správne a žiadne iné riešenie neexistuje.

Inovatívny projekt Živých knižníc je priestor na vytvorenie konštruktívneho dialógu s ľuďmi, ktorí sa v bežnej realite nemajú príležitosť stretnúť a porozprávať. Cieľom takejto knižnice je teda poukázať na existenciu (a neoprávnenosť) mnohých predsudkov a stereotypov v spoločnosti na určitú skupinu alebo životnú situáciu, ktorú zažívajú. Živé knižnice sú nástrojom, ktorý privádza ľudí k sebe bližšie a rešpektuje ľudskú dôstojnosť a individualitu. Toto pravidlo platí tak pre čitateľov, ako aj pre knihy a organizátorov.

KDE SA VZALI ŽIVÉ KNIŽNICE

Myšlienka realizácie Živých knižníc vznikla v dánskej mimovládnej organizácii „Stop násiliu“ ako súčasť aktivít, ktoré organizá-

cia ponúkala na svoju prezentáciu počas Roskilde Festival 2000, najväčšom hudobnom festivale v Dánsku.

Prvá knižnica bola realizovaná v úzkej spolupráci s vedením festivalu a samotnou organizáciou a mala u návštevníkov festivalu veľký ohlas. Pozitívna skúsenosť sa dostala do pozornosti aj riaditeľovi Centra mladých pri Rade Európy v Budapešti a spoločne s organizátormi sa dohodli na ďalšom pokuse zorganizovania Živých

knižníc na Festivale Sziget 2001 v Budapešti, hlavnom a najznámejšom festivale v Maďarsku. Odvtedy tvoria Živé knižnice každoročne súčasť aktivít na tomto festivale a stali sa návštevníkmi vyhľadávanou aktivitou.

Knižnice zorganizované počas Festivalu Sziget ukázali, že podobné aktivity pomáhajú prekonávať bariéry a môžu byť realizovateľné v rôznych skupinách spoločnosti. V posledných rokoch sa projekt Živých knižníc stal súčasťou mnohých verejných podujatí a veľkých festivalov po celej Európe.

Živé knižnice ako metóda ponúkajú ľuďom príležitosť súkromne a osobne rozprávať s cudzím človekom v štruktúrovanom, chránenom a absolútne voľnom priestore – bez akýchkoľvek ďalších záväzkov. A táto voľná štruktúra je pravdepodobne jeden z dôvodov, prečo sú Živé knižnice také populárne, a v zahraničí často organizované.

Živé knižnice sa stali súčasťou programu Rady Európy „Mládežnícka podpora ľudských práv a sociálnej súdržnosti“ v roku 2003. Základná filozofia programu znela, že ľudské práva nemôžu byť definované iba na oficiálnych dokumentoch, ale musia byť zároveň chránené a dodržiavané každým jednotlivcom.

KTO JE KTO V ŽIVEJ KNIŽNICI

Živé knižnice fungujú podobným spôsobom ako klasické. V praxi to znamená, že aktérmi sú knihy, čitatelia, knihovník a podporný personál, ktorý akciu zabezpečuje po organizačnej stránke.

AKÉ PRE NICH PLATIA PRAVIDLÁ?

Knihy:

- Musia čitateľa zaujať svojím príbehom, mali by mať vopred jasné, o ktorú svoju životnú etapu sa chcú s čitateľom podeliť. Cieľom ich rozhovorov je upozorniť čitateľa na problém alebo tému Živej knižnice.
- Mali by byť otvorené čitateľom a odpovedať na otázky týkajúce sa témy. Ak majú pocit, že niektoré otázky nespádajú do stanovenej témy a sú im nepríjemné, knihy majú právo povedať DOST.
- Jednou z podmienok pre pozíciu Živej knihy je aj účasť na školení Živých kníh, na ktorom si knihy samé určujú presné pravidlá a podmienky účasti na aktivite.

Knihovník:

- Knihovník je prvým kontaktom čitateľa so Živou knižnicou a Živou knihou, a preto veľmi záleží na jeho prístupe, ako čitateľa motivuje zúčastniť sa Živej knižnice.

- Oboznamuje čitateľa s pravidlami knižnice a zároveň sleduje ich dodržiavanie.
- Dáva do pozornosti príbehy kníh.
- Využíva voľné chvíle na zistenie spätnej väzby od kníh, ale aj od čitateľov.
- Má právo vstúpiť do rozhovoru, keď sa uberať neželaným smerom.
- Upozorňuje čitateľa na možnosť vyplnenia záverečného hodnotiaceho dotazníka a na možnosť zanechania odkazu pre konkrétnu Živú knihu.

Pomocný personál:

- Pôsobí ako slovník, keďže Živé knižnice bývajú veľmi častou súčasťou práve na veľkých festivaloch, kde sa predpokladá aj účasť zahraničných hostí. V tomto prípade odporúčame dopredu predvídať túto skutočnosť a pripraviť sa na ňu.
- Pôsobí ako facilitátor a pomocník knihovníka, keď to je potrebné.
- Pôsobí aj ako mediátor v priestore samotnej Živej knižnice a pomáha čitateľom orientovať sa.
- Zároveň môže pôsobiť aj ako asistent pre znevýhodnené Živé knihy.

Každý z nich je vlastnou individualitou, ale vzájomne sa musia dopĺňať. Práve na nich záleží, aký konečný efekt bude aktivita mať. Na ich osobnosti, na postojoch, na ich ústretovosti a otvorenosti prijímať, ale aj dávať novým čitateľom nové obzory.

ŽIVÁ KNIŽNICA AKO UNIVERZÁLNA METÓDA SPOZNÁVANIA

Bezprostredný kontakt so Živou knihou je na nezaplatenie. Je to informácia „z prvej ruky“, ktorú by sa človek bežne nedozvedel. Čitateľ Živej knižnice získava nový pohľad na niekoho (alebo niečo), na koho (alebo čo) má už vytvorený nejaký názor a má možnosť ho konfrontovať s realitou.

O AUTORKE

HAJTMÁNKOVÁ MARCELA
HAJTMANKOVA@IUVENTA.SK

Projektová manažérka pre tvorbu vzdelávacích programov v oblasti práce s mládežou a výchovy k ľudským právam. Venuje sa problematike Uznania neformálneho vzdelávania v práci s deťmi a mládežou a je zodpovedná za školiacu stratégiu Národnej agentúry programu Mládež v akcii.

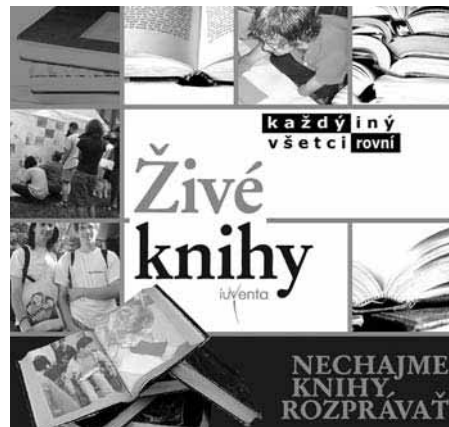
Jedinečnosť tejto metódy spočíva v jej využití pri rôznych témach, rôznych oblastiach a pre rôzne cieľové skupiny.

A ČO HOVORIA NA SKÚSENOSTI S TOUTO METÓDOU SAMOTNÍ ÚČASTNÍCI?

„Najprv som sa bála, mala som zábrany pýtať sa, aj keď ma osud kníh zaujímal, ale potom to šlo samo. Zaujalo ma najmä to, že všetci títo ľudia (knihy) sú perfektní, musia v živote určite prekonať viac ako my všetci.“

„Osobne mi otvorili nové obzory. Príbehy, ktoré dokážu ľuďa, aj napriek vlastnému postihnutiu, povedať úplne neznámym, boli úžasné. Prínosom je odbúranie myšlienkových bariér.“

VIAC O ŽIVÝCH KNIŽNICIACH

O metóde živých knižníc si môžete prečítať viac v príručke Živé knihy – nechajme knihy rozprávať autorskej dvojici Marcely Hajtmánkovej a Janette Maziniovej, ktorú vydala Iuventa v roku 2008. Príručku nájdete aj v elektronickej podobe na stránke www.iuventa.sk.

O AUTORKE

MGR. JANETTE MAZINIOVÁ
MAZINIOVA@IUVENTA.SK

Od roku 1999 pôsobí v oblasti rozvoja neformálneho vzdelávania so zameraním na znevýhodnenú mládež. Od roku 2006 pripravovala a manažovala kampani Každý iný – všetci rovní. V súčasnosti pôsobí v Iuvente ako manažér pre tvorbu vzdelávacích programov v oblasti práce s mládežou a výchovy k ľudským právam.

Divadlom k mieru na Cypre

V poslednej krajine Európy, ktorá je rozdelená na dve časti, žijú na severe Tureckí Cyperčania a na juhu Grécki Cyperčania. K rozdeleniu ostrova došlo v roku 1974 po tureckej invázii. Niekoľko desaťročí žila cyperská populácia s menej než jedným miliónom obyvateľov dva paralelné, ale oddelené životy na každej strane deliacej línie, bez kontaktu a interakcie, až do roku 2003, kedy bola povolená čiastočná sloboda pohybu. Hoci od roku 2003 Cyperčania môžu prekročiť deliacu líniu a prechádzať z jednej časti do druhej, ešte stále sa nemôžu tešiť a zdieľať svoju krajinu ako celok.

OBJAVOVANIE SEBA CEZ OBJAVOVANIE DRUHÝCH

Ešte pred rokom 2003, keď Cyperčania z dvoch strán nárazníkovej zóny nemohli navštíviť jeden druhého, obyvatelia oboch strán našli spôsob, ako prekročiť deliacu líniu. Od roku 1974 do roku 2003 sa Cyperčania zvládli stretnúť a spojiť svoje nádeje na život v malej dedine s názvom Pyla, ktorá sa nachádza v nárazníkovej zóne. V tejto dedine začali Cyperčania s neformálnymi stretnutiami so svojimi spoluobčanmi a priateľmi. Z týchto stretnutí sa po rokoch sformovalo mierové hnutie občianskej spoločnosti.

Veľké množstvo skupín a jednotlivcov, ktorí sa pravidelne stretávali v Pyle, vytvorili rozličné mierové aktivity zblížujúce dve komunity. Pyla poskytla priestor pre starších ľudí na opätovné stretnutia a pre mladších objaviť svojich spolu-Cyperčanov. Mladí Cyperčania, medzi ktorých patrím aj ja, boli prekvapení skutočnosťou, že Cyperčania „z tej druhej strany“ vyzerajú rovnako ako „my“. Boli rovnako oblečení, počúvali rovnakú hudbu, mali tie isté tradície a rovnaké jedlo. Vyrastali sme však v tom, že sme takí odlišní. A tak ľudia, ktorí žili svoje životy na malom ostrove, ale oddelení od svojich krajanov, sa mohli stretnúť v Pyle, rozprávať sa, pýtať, spievať, tancovať, objavovať sa navzájom i samých seba.

Tieto stretnutia sa postupne stávali viac štruktúrovanejšími až vyústili do niekoľkých skupín s osobitnými záujmami a projektmi. Medzi nimi aj projekt spoludedinčanov, ktorý prispieval k znovuzjednoteniu Cyperčanov, ktorí zvykli bývať v tej istej dedine pred rokom 1974, ako spoločný zbor, tanečná skupina, hudobná skupi-

na, priatelia životného prostredia, skupina sluchovo postihnutých a iné.

Od roku 2003 s otvorením kontrolných stanovísk bolo Cyperčanom dovolené stretnúť sa a prísť do vzájomného kontaktu aj na iných miestach ostrova. A tak už Pyla nebola jediným útočiskom tých, ktorí chceli objaviť svoju druhú polovicu. Občania, ktorí chcú propagovať a napomôcť mieru a súdržnosti, môžu nachádzať nové spôsoby ako tak učiniť. Jednou z takýchto iniciatív občianskej spoločnosti je divadelná skupina ROOFTOP THEATRE GROUP.

PRÍKLAD ROOFTOP THEATRE GROUP

Divadelná skupina The Rooftop Theatre Group bola založená v roku 2004 s cieľom spojiť mladých gréckych a tureckých Cyperčanov, ktorí majú radi divadlo a zdieľajú potrebu novej debaty, oslobodenej od konvenčnej, oficiálne vedenej, nacionalistickej debaty dvoch strán.

Po vytvorení skupiny boli jej členovia znepokojení myšlienkou na budúcnosť – či budú schopní stretnúť sa, ak bude sloboda pohybu zrušená. Tak sa dohodli, že ak k tomu dôjde, vylezú na strechy domov na obidvoch stranách deliacej línie hlavného mesta, z ktorých budú môcť jedni druhých vidieť a počuť a pokračovať vo svojich workshopoch a nácvikoch.

Predstavenia The Rooftop Theatre Group sú výsledkami workshopov, v ktorých členovia skupiny zdieľajú svoje skúsenosti, porozumenia a perspektívy. A hoci výsledné diela nie sú produkciou „vysokej kultúrnej úrovne“, na druhej strane, takto vyprodukované umenie predstavuje kolektívnu a vzájomne zdieľanú líniu, ktorá je inovatívna a predstavuje súčasné cyperské témy a hry.

Divadelná skupina The Rooftop Theatre Group realizovala tieto predstavenia: *Per-forming the Experience* (2008), *MASA:*

The Official Rooftop Recipe Guide to Special Occasions (2006), *Walls Within: An Adaptation of The House of Bernarda Alba* (2005), *History, Herstory, Housestory, Ourstory* (2004). Navyše, zúčastnila sa na celosvetovom čítaní hier *What I heard About Iraq* Simona Levyho a *The Lady of Burma* od Richarda Shanona.

Práca The Rooftop Theatre Group, ako aj práca ostatných mierotvorných skupín občianskej spoločnosti na Cypre, nie je vôbec ľahká. Často musí zápasíť s konvenčnými prúdmi sociálnej odlišnosti, nacionalizmu a podozrievania. Stavanie mostov a rúcanie bariér sú ťažkými úlohami. Skoro tak ťažkými, ako dosiahnutie poznania samého seba. Členovia divadelnej skupiny The Rooftop Theatre Group zvládli zrúcať vlastné bariéry a osláviť svoju súdržnosť. Ovocie ich práce už rozvírilo pokoj cyperskej spoločnosti.

Ak by ste sa chceli dozvedieť viac, môžete navštíviť:

<http://peace-cyprus.org/New/>
www.rooftoptheatregroup.org
[www.facebook.com – Rooftop Theatre Group](https://www.facebook.com/RooftopTheatreGroup)

PREKLAD PETER LENČO

O AUTORKE

EFFIE GAVRIEL
 EFFIE@DEMYC.ORG

Vyštudovala lingvistiku a sociálnu antropológiu. Pracuje ako učiteľka angličtiny na Cypre. Je aktívna v miestnych a medzinárodných mimovládnych organizáciách. Od roku 2002 sa angažuje v mierovom hnutí na Cypre.

BRMI – Banskobystrická rómska miestna iniciatíva

Neformálnu skupinu BRMI tvoria šesťnásť mladí ľudia pochádzajúci z Banskej Bystrice. Najmladší člen má 14 a najstarší 22 rokov. Ako už samotný názov hovorí, všetci sme Rómovia žijúci v rómskych lokalitách mesta. Stálou členkou sa stala aj jedna Nerómka, ktorá však zapadla medzi nás tak, že jej nerómsky pôvod už takmer nevšímame.

Všetko sa začalo v lete roku 2007, kedy dnes už naša tútorka Mgr. Andrea Bučková, zapojila osem našich členov do projektu letnej školy. V tomto projekte sme prostredníctvom zábavného fotografovania a opisovania aktuálnych tém z nášho pohľadu prvýkrát pocítili, že aj my môžeme niečo vytvoriť a máme šancu vyjadriť svoj názor na dianie okolo nás. Po ukončení tohto projektu nás nepustila zo svojho zorného uhla a dala nám šancu navštevovať kultúrne podujatia v našom meste ako aj okolí. Zorganizovala stretnutia s mládežníckym parlamentom v Banskej Bystrici ako aj stretnutie so skupinou mladých aktívnych ľudí MAGNET. V tom čase sa skupina rozšírila už na šesťnásť členov.

Tak ako sme s pribúdajúcimi týždňami viac prekračovali hranice poznaného života v komunite, spoznávajúc mladých aktívnych ľudí v našom veku, tým viac sa v nás vynárala otázka, prečo by sme aj my nemohli robiť niečo, čo by nás ukázalo v pozitívnom svetle medzi našimi spoluobčanmi. Nikoho z nás už nenapĺňalo len tak bezcieľne potulovať sa po vychodených uličkách nášho každodenného života.

Svoju príležitosť sme dostali vďaka luvente a programu Mládež v akcii. V novembri sme absolvovali dvojdnové školenie, na ktorom nám boli vysvetlené jednotlivé akcie a podakcie podporovaných projektov. V skupine sme sa už počas školenia rozhodli, že budeme robiť muzikál o nás, v ktorom sa využijú schopnosti členov, keďže niektorí sú nadaní muzikanti a niektorí pre zmenu zapálení tanečníci a tanečníčky.

Stretnutia po návrate v komunitnom centre, ktoré nám umožnilo stretávanie sa v ich priestoroch, v nasledujúcich dňoch miestami pripomínali svojou sršiacou

bojovnosťou akčných hrdinov v amerických filmoch. Našťastie sa nám podarilo presne definovať, čo chceme robiť. Čas vpísania samotnej myšlienky z hlavy na formulár projektu bol pre nás skoro neopísateľným zážitkom.

Možno sa niekto pýta, prečo sa práve takíto mladí ľudia rozhodli vytvoriť muzikál odzrkadľujúci ich život, veď koho by už zaujímal život mladých Rómov. Odpoveď na túto otázku je jednoduchá. Sú to mladí ľudia, žijúci obyčajným tínedžerským životom, ničím sa na prvý pohľad neodlišujúcim od života svojich nerómskych rovesníkov. Majú svoje radosti i starosti, a práve to, že sú rovnakí, chcú ukázať aj tým, čo ich zaškatulkujú pri prvom letmom pohľade v autobuse, na ulici, na chodbách škôl.

Z tohto dôvodu muzikál nie je určený pre jednu vekovú skupinu ľudí, ale pre všetkých, ktorí sú ochotní pozerať sa a počúvať temperamentný tanec a hudbu, ale predovšetkým odkaz mladých ľudí na javisku.

„Už nám prišla odpoveď? Schválili? No čo, ako to vyzerá?“ To boli otázky, ktorými sme sa vítali namiesto pozdravu. Netrpelivo sme čakali na odpoveď z Národnej agentúry Mládež v akcii. Po dvoch mesiacoch nám prišlo oznámenie, že projekt mládežníckej iniciatívy je schválený. Tak po tomto oznámení sme uverili, že sme sa asi len na tom školení niečomu priučili. Začalo obdobie pre nás úplne nových vecí, veď ani jeden z nás nemal predtým žiadne skúsenosti s prípravou niečoho takého ako je muzikál. Našťastie, pomoc nám poskytla predovšetkým tútorka, režisérka, ktoré dohliadali nad tým, aby sme presne plnili vopred stanovené úlohy.

Ešte aj dnes si spomínam na to napätie vládnuce za oponou, keď sme jeden druhého podporovali, aby sme nazbierali odvahu vyjsť pred obecenstvo, ktoré tvorili seniory mesta Banská Bystrica. Posledné úpravy kostýmov, šatiek, kontrola účesov a mejkapu u dievčat... A je to tu! Prvé tóny a s nimi nastupujúce neisté kroky na javisko. Našťastie, to čo je v nás, sa asi nedá zaprieť. S pribúdajúcimi tónmi hudby sa vracala aj istota nacvičenej choreo-

grafie. Po poslednom zvuku gitary sa ozýval z hľadiska potlesk. Vtedy nám všetkým odľahlo. Dokázali sme to! Tým ľuďom v hľadisku sa naše dielo páčilo.

Eufória úspechu nás pár dní držala. Vydržala až do premietania DVD záznamu – pri odhalení chýb nám tak trochu vymizla spokojnosť a úsmev z pier. Teraz, keď sme videli, kde sú naše slabé miesta, prišlo na ich posilňovanie. Nabehli sme opäť na už osvedčený systém každotýždenných skúšok. Tak ako plynuli mesiace, pribúdali aj naše vystúpenia. Za všetky spomeniem napríklad vystupovanie v projekte Hodiny deťom v Banskej Bystrici, vystúpenie na kultúrnom podujatí ROMA SENIOR, vystúpenie Rómskej mládeže...

Naposledy sme ako skupina vystupovali ako hostia na multikultúrnej mládežníckej výmene v Bratislave. Bolo to pre nás obzvlášť prínosné vystúpenie, keďže sme mali možnosť byť účastní na celej výmene a získali sme jasnú predstavu o tom, ako to vlastne na takej výmene vyzerá, keďže po skončení mládežníckej iniciatívy chceme skúsiť šťastie aj pri organizovaní vlastnej mládežníckej výmeny...

Je toho naozaj veľa, čo nám projekt miestnej iniciatívy dal. Naučili sme sa všeličo užitočné. Aj napriek tomu, že občas to medzi nami vyzerá všelijako, tvoríme jednu skupinu – tím, ktorý sa spoločne naučil prekonávať prekážky. Jeden druhého vieme počúvať. Naučili sme sa nerozmyšľať len nad tým, čo nejaký krok – rozhod-

nutie znamená pre jednotlivca, ale čo znamená a ako ovplyvní celú skupinu. A predovšetkým veríme, že sa z nás stali mladí ľudia so zodpovednejším prístupom, nelen k sebe samým, ale aj okolitému svetu. Projekt mládežníckej iniciatívy nám uľahčil nadväzovanie kontaktov s našimi rovesníkmi a s väčšinou ľudí, s ktorými sa

vdďaka nemu zoznamujeme a samozrejme aj oni snami. Teraz o našom živote vedia niečo viac. Nie sme pre nich len tí Rómovia z lokality, ale mladí aktívni ľudia s rómskym pôvodom.

MIROSLAVA DANKOVÁ
KZRSR@STONLINE.SK

Mladých ľudí treba na stretnutie s inou kultúrou pripraviť

Pojmy interkultúrne učenie a multikultúrna výchova nám, výchovným pracovníkom vtedajšieho domu detí a mládeže, bol na míle vzdialený. Niekoľkokrát sme počuli „niečo“ o iných kultúrach, ale veľkú pozornosť sme tomu nevenovali. Až prvým vycestovaním za hranice nášho malého regiónu Starej Ľubovne za hranice našej vtedajšej Československej republiky sme si začali uvedomovať, že mladí ľudia žijú všade. Majú svoje radosti i starosti. Zvyčajne tie, ktoré k ich veku patria – škola, voľný čas a objavovanie nového, nepoznaného.

Prvé medzinárodné stretnutie mládeže sme uskutočnili v roku 1993 prostredníctvom medzinárodnej organizácie JEKA v rakúskych Alpách v dedinke Lechtal. Môžeme povedať, že mladí ľudia z nášho regiónu si vtedy po prvýkrát uvedomili, aké dôležité je jazykovo sa vzdelávať a získané vedomosti aj praktizovať. Nebolo to jednoduché a ľahké. Nedostatočné sebavedomie mladých ľudí, neistota v používaní cudzieho jazyka a nové prostredie ovplyvňovali mladých ľudí pri aktivitách po celý čas. Bolo to už pri zabezpečovaných medzinárodných aktivitách – mládežníci sa snažili stať „neviditeľnými“, len aby nemuseli nič vysvetľovať, zabezpečovať, diskutovať a hlavne prezentovať, čo robia vo svojom voľnom čase. Bolo veľmi zaujímavé sledovať týchto mladých ľudí, ako si intenzívnejšie uvedomujú, kde patria, že naozaj majú radi svoju rodnú zem, že „doma“ im každý rozumie, o čom hovoria a tam „vonku“ musia častokrát hľadať ten správny výraz na vysvetlenie aktivít, životného štýlu, trávenia voľného času. Neistota a strach. Takto by sme mohli pomenovať prvé zmiešané pocity mladých ľudí, ktorí prekročili prah svojho rodného mesta.

V začiatkoch medzinárodnej spolupráce nebolo ľahké a jednoduché presvedčiť rodičov a ani samotných mladých ľudí, aké je dôležité stretávať sa s mládežou z iných krajín, aby si dokázali vytvoriť určité predstavy o iných kultúrach, akceptovať ich, aby sa odbúravali stereotypy a predsudky o iných národoch a národnostiach. Po prvých pozitívnych skúsenostiach sme mali ľahšiu úlohu. Samotní účastníci

prvých medzinárodných stretnutí šíрили informácie o možnostiach medzinárodných výmen mládeže.

Aj napriek dobrým skúsenostiam sa nám nedarilo presvedčiť desiatky mladých ľudí, aby sa odhodlali k tomuto kroku, zvlášť ak im v tom nedovoľovala ani finančná situácia rodín. Čo im pomohlo, bolo naozaj to, že žijú v regióne, kde okrem Slovákov žijú ďalšie tri národnostné menšiny – nemecká, rusínska a rómska. Dokonca v dedinách pri hraniciach s Poľskom hovoria goralským nárečím (podobným poľštine). Takéto spolunažívanie brali ako samozrejmé. Taktiež to bola veľká výzva pre našich učiteľov jazykov, ktorí nám intenzívne pomáhali vyhľadávať a osloviť

mladých ľudí, ktorí boli odvážnejší a mali menej problémov s cudzím jazykom. V tomto období sme sa v rámci príprav na medzinárodnú výmenu mládeže venovali skôr tomu, ako zabezpečiť finančné prostriedky, vyhľadať partnerov na spoluprácu a najväčšiu pozornosť sme venovali jazykovej príprave. Intrekultúrna výchova potrebná na pochopenie stretu s inou kultúrou nepatrila medzi základ.

S pojmom interkultúrna výchova sa po prvýkrát stretávame v rámci medzinárodného celosvetového školenia pracovníkov s mládežou na vidieku organizovaného nemeckým spolkovým ministerstvom potravín, poľnohospodárstva a ochrany spotrebiteľa. V roku 1996 sa 2 zástupcovia

mládežníckej organizácie Vidieckej asociácie mládeže v Starej Ľubovni zúčastnili 10-dňového školenia pre mládežníckych lídrov, kde získali skúsenosti ako pripraviť mladých ľudí na medzinárodnú výmenu s prvkami interkultúrneho učenia, kde sa naučili pracovať v medzinárodnom tíme a viesť mládežnícku organizáciu. Preto sa po roku 1996 intenzívnejšie venujeme aj príprave mladých v rámci interkultúrneho učenia. Zároveň to bolo obdobie, kedy sa začali šíriť informácie o možnostiach grantového programu Európskej únie Mládež pre Európu.

Najväčším úspechom v období rokov 1998 – 2000 bola úspešná spolupráca s Rocesterským mládežníckym klubom v Staffordshire v Anglicku. V mládežníckom klube pracovali zanietení mládežnícki vedúci, ktorí motivovali mladých ľudí, aby sa nebáli a vyskúšali niečo nové a zaujímavé. V tom čase už samostatné Slovensko nebolo pre nich príliš lákavé. Veľmi dobre si pamätáme na neisté začiatky, komunikačné bariéry a samozrejme iné zvyky, tradície a inú kultúru. Niečo pre nás nové, ba dá sa povedať dokonca exotické. To, čo na začiatku vyzeralo neuskutočniteľné, stalo sa realitou. Po získaní finančného grantu na medzinárodnú výmenu mládeže si začíname plne uvedomovať dôležitosť prípravy účastníkov medzinárodnej výmeny i prípravy samotných mládežníckych lídrov v oblasti interkultúrnej výchovy.

Začínáme vyhľadávať prvé informácie, čo je to interkultúrne učenie, aké má prvky, ako ho priblížiť mladým ľuďom, aké metó-

dy a formy pri tom použiť. Uvedomujeme si múdrosť slov, že multikultúrna výchova vyjadruje snahu vytvárať prostredníctvom vzdelávacích programov spôsobilosť ľudí vzájomne chápať a rešpektovať iné kultúry ako vlastnú. V plnej miere si uvedomujeme dôležitosť dobrej prípravy mladých ľudí na stret s inými kultúrami, ktorá pozostáva z vysvetlenia a pochopenia pojmov ako sú predsudok, stereotyp, xenofóbia, kultúrny šok. Učíme ich tolerancii, akceptácii iných národov a národností a snažíme sa odbúravať stereotypy a predsudky. Dodávame odvahu mladým ľuďom prekonávať prekážky, ktoré sú zakorenené v našich myšliach, povzbudzujeme ich pri uplatňovaní nových foriem a metód v rámci medzinárodných výmen mládeže.

Vďaka neformálnemu učeniu a skúsenostiam zažitým priamo v praxi prostredníctvom medzinárodných výmen a stretnutí sme pripravili podmienky pre prijatie 2 dobrovoľníkov z USA v rámci aktivít Amerických mierových zborov a 10 dobrovoľníkov z Francúzska, Nemecka, Rakúska, Luxemburska, Španielska, Belgicka, Holandska, Ukrajiny a Lotyšska v rámci Európskej dobrovoľníckej služby na základe grantových programov EÚ – Mládež a Mládež v akcii.

Až po týchto skúsenostiach z medzinárodných aktivít si naplno uvedomujeme dôležitosť prípravy mladých ľudí v rámci interkultúrnej výchovy. Pretože negatívny zážitok pri strete s inou kultúrou môže výrazne ovplyvniť mladých ľudí. Ale ak mladý človek vie tento negatívny zážitok pretransformovať a pochopiť, potom môžeme

predpokladať, že danú situáciu nemusí prijať negatívne a môže sa to obrátiť aj na pozitívne pochopenie daných skutočností. Využitím tréningových materiálov v rámci grantového programu Mládež v akcii zo SALTO tréningov a získaním trénerských skúseností v tejto oblasti sa naša príprava v súčasnosti zameriava hlavne na pochopenie a vysvetlenie pojmov z oblasti interkultúrneho učenia a neformálneho vzdelávania. Je dobré, ak pracovníci s mládežou sú dobre odborne podkutí a dokážu odborné vedomosti pretaviť priamo do praxe. Prax je to, čo sa nedá ničím iným nahradiť.

O AUTORKE

PHDR. MARTA HANEČÁKOVÁ
CVC@CVC.SK

Vyštudovala pedagogiku so zameraním na mimoškolskú výchovu v Prešove a projektový manažment v školstve v Bratislave. Od roku 1992 je riaditeľkou Centra voľného času v Starej Ľubovni a od roku 1998 regionálnou konzultantkou programov Európskej únie pre mládež. Zároveň manažuje projekty cezhraničnej spolupráce s Poľskom a Ukrajinou v rámci grantových schém INTEREG I. a INTEREG II. Aktívne sa venuje dobrovoľníctvu v rámci Európskej dobrovoľníckej služby ako školiteľ a koordinátor dobrovoľníkov v CVČ.

KULTÚRNA ROZMANITOSŤ A JEJ VNÍMANIE ŽIAKMI ZÁKLADNÝCH ŠKÔL NA SLOVENSKU

Publikácia je jedným z výsledkov vzdelávacej iniciatívy Nadácie otvorenej spoločnosti, ktorá sa v spolupráci s mnohými odborníkmi a inštitúciami dlhodobo snaží o efektívne zavedenie multikultúrnej výchovy do vzdelávacieho systému. Nosnou časťou publikácie sú výsledky výskumu, ktorý realizovalo Centrum pre výskum etnicity a kultúry. Tento výskum bol zameraný na to, ako žiaci vnímajú kultúrnu rozmanitosť, jednotlivé menšiny a novovznikajúce komunity a na ich znalosti o týchto menšinách. Výskumné zistenia sú obohatené o teoretické časti popisujúce kultúrnu diverzitu na Slovensku a to, ako prebieha socializácia mladých ľudí. Dôležitou súčasťou publikácie je aj súbor odporúčaní jednak pre vzdelávanie učiteľov, ale aj pre vzdelávaciu politiku. Je určená všetkým, ktorým nie je ľahostajné to, čo (a ako) sa deti v škole učia a aký to má dopad na vzájomné spolužitie rôznych kultúr na Slovensku.

Gallová Kriglerová, E., Kadlečíková, J. (a kol.):

Kultúrna rozmanitosť a jej vnímanie žiakmi základných škôl na Slovensku.

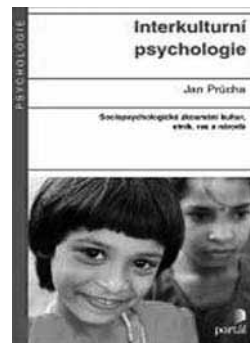
Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti, 2009.

Tipy na publikácie

INTERKULTÚRNA PSYCHOLÓGIA PRŮCHA JAN

Pre súčasný svet je charakteristická vysoká miera stretávania sa ľudí odlišných kultúr, rás a národov, čo má niekedy podobu mierového spolunažívania a spolupráce, inokedy však aj konfliktov. Preto stále rastie záujem o vedecké štúdium psychologických rozdielov medzi národmi a kultúrami, ich odlišnosťami v komunikácii, hodnotových systémoch, rodinnej výchove a v mnohých ďalších aspektoch. Autor poskytuje v informačne veľmi bohatej knihe prehľad súčasných vedomostí nazhromaždených v posledných rokoch. Zaoberá sa tak teoretickými koncepciami, ako aj výskumnými zisteniami napríklad o rozdieloch medzi kultúrami, o psychických problémoch imigrantov a etnických minorít, o rozdieloch v komunikačných štýloch. Publikácia sa taktiež venuje aplikácii poznatkov interkultúrnej psychológie do oblastí, akými sú vzdelávanie, manažment, zdravotníctvo alebo riešenie konfliktov.

Průcha J.: Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2007.

MULTI-KULTI NA ŠKOLÁCH: METODICKÁ PRÍRUČKA PRE MULTIKULTÚRNU VÝCHOVU

Publikácia predstavuje koncept multikultúrnej výchovy, ktorý má za cieľ nastaviť základné parametre, predstaviť pedagogické a didaktické aspekty výchovy k tolerančnému spolunažívaniu ľudí rôznych rás, etníc, rodov, sociokultúrnych skupín. Na ich základe je možné do práce s deťmi a mládežou začleniť témy s multikultúrnou problematikou a posilniť tak výchovu k životným zručnostiam.

Prvá časť príručky s názvom Didaktické aspekty multikultúrnej výchovy pomôže vytvoriť si svoj vlastný program multikultúrnej výchovy. Druhá časť príručky sa venuje termínom, s ktorými sa často stretávame pri interkultúrnom vzdelávaní, ako napríklad multikulturalizmus, subkultúry, kultúrna identita, predsudky, stereotypy atď. Ďalšie časti príručky obsahujú návrhy ako spracovať „veľké“ multikultúrne témy pre potreby práce s deťmi a mládežou.

MULTI-KULTI na školách: Metodická príručka pre multikultúrnú výchovu. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, 2006. Dostupné na: www.nadaciamilanasimecku.sk.

INTERKULTÚRNE UČENIE, T-KIT

Štvrtá zo série školských príručiek (T-Kit) vydávaných v rámci spolupráce Európskej komisie a Rady Európy sa venuje téme interkultúrneho učenia. Pre čitateľa veľmi prístupným spôsobom vovádza do kontextu interkultúrneho učenia v rámci práce s mládežou. V prvej časti sa venuje európskej dimenzii rozmanitosti. Následne v druhej časti podáva širší teoretický prehľad rôznych prístupov interkultúrneho učenia. Ďalšia časť publikácie poskytuje námety a rady ako vytvoriť či prispôsobiť programy interkultúrneho učenia pre prácu s mládežou. Teoretický rámec je doplnený množstvom konkrétnych hier a aktivít pre podporu interkultúrneho učenia v práci s mládežou.

Interkulturní učení. Strasbourg: Council of Europe and European Commission, 2000. Dostupné na: www.youth-training.net a www.mladezvakci.cz.

VÝCHOVA K TOLERANCII HROU DUŠAN ONDRUŠEK, DANA POTOČKOVÁ, JURAJ HIPŠ

Autori publikácie v úvode vysvetľujú, prečo vo výchove k tolerancii dávajú dôraz na aspekty medzikultúrnej výchovy, uvedomovanie si a odstraňovanie predsudkov a stereotypného myslenia, rasizmu, diskriminácie, posilňovanie sociálnej spravodlivosti a náboženskej tolerance. Ďalej uvádzajú metodické námety ako používať hry, čoho sa pridŕžovať a čomu sa vyhnúť. Pracovníci s deťmi a mládežou by mali venovať veľkú pozornosť tomu, ako pracovať s cieľným interpretovaním hry a riadenou diskusiou, ktorá by mala nasledovať po každej aktivite. Druhá časť publikácie je venovaná samotným aktivitám – hrám, cvičeniam a dotazníkom. V závere publikácie uvádzajú vysvetlenie často používaných pojmov v tejto problematike a odporúčanú literatúru. Čitatelia, ktorí majú záujem rozšíriť si paletu prístupov a metód, tu nájdu inšpiráciu a odkaz na ďalšie zdroje.

Ondrušek, D., Potočková, D., Hipš, J.: Výchova k tolerancii hrou. Bratislava: PDCS, o. z., 2007. Dostupné na: www.pdcs.sk.

Prvý komunitný portál pre skupinky a ich stretká

Každý aktívny človek dnes používa na komunikáciu s priateľmi rôzne platformy – mobil, SMS, MMS, maily, rozličné fóra, portály a webstránky a pár zariadení ešte aj poštové holuby. To je v poriadku, ale čo nám všetkým chýba, sú dve veci:

1. Aby nám postačoval jeden nástroj, ktorý by udržal pokope skupinu priateľov. Ktorý by slúžil na komunikáciu pri plánovaní a organizovaní rôznych aktivít a súčasne by bol aj kronikou – archívom uskutočnených akcií.

2. Aby priestor, v ktorom máme uložené tieto informácie, bol bezpečný a zaručoval intimitu (pokiaľ ju chceme). Teda aby nikto nepovolaný nemohol kontaminovať naše prostredie (po slovensky – kaziť vzduch).

VYTVORTE SI SVOJU VIRTUÁLNU KLUBOVŇU

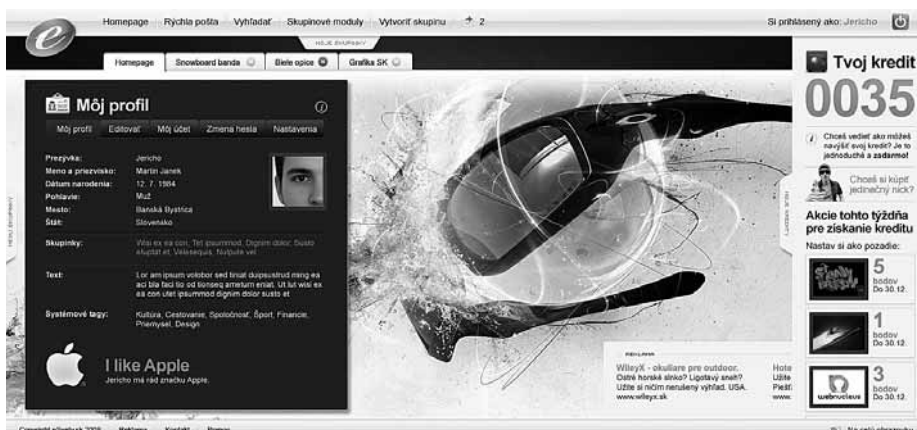
Ako fungovali stretká a skupinky priateľov doteraz? Internetová komunikácia bola veľmi roztrieštená – mail tu, fotky tam, pokec na tejto stránke, hudbu zas na inej... Bolo pomerne ťažké sledovať všetky miesta, kde, kedy, čo pridali, komentovali, oznámili. Ak chcel animátor niečo so svojimi deckami prebrať, urobil to najlepšie po telefóne alebo mailom. Komunikácia stretnutia mimo reálnych stretnutí bola teda často nepraktická, zdĺhavá a neprehľadná.

Tvorcovia eSvetov prišli s nápadom skupinového portálu v čase, keď sami boli animátormi a členmi stretiek. Chceli ponúknuť klubom, tímom, partiám ľudí priestor na webe, kde by mohli ľahko a efektívne spolu komunikovať. Portál, kde by si mohli vytvoriť svoju vlastnú „virtuálnu klubovňu“

diská, ktoré chcú byť verejnosti viditeľné. Sú ako otvorené klubovne, do ktorých sa každý môže prísť pozrieť a stať sa členom. Ako stretkár si však môže vytvoriť privátnu skupinku. Keď ju vytvorí, môže svojim kamarátom poslať pozvánku do skupinky. Nikto iný, okrem nich nebude mať do skupinky prístup.

Každá skupinka, ktorá si vytvorí svoju eSvetáčku klubovňu, má k dispozícii mnohé nástroje, alebo ako ich my voláme – „moduly“.

Ako toto všetko môžu využiť stretká? Uvedme si príklad: Takže povedzme si, že máme mladé stretko „Dravé tigre“ (Názov je čisto fiktívny:–) Dravé tigre si bezplatne vytvoria na eSvetoch svoju skupinku a začnú túto klubovňu pravidelne navštevovať. Bliži sa leto a je treba dohodnúť, kam by Dravé tigre išli stanovať. Animátor

Toto ponúkajú eSvety, ktoré k tomu pridávajú aj peknú a „user friendly“ grafiku.

E-SVETY – KOMUNITNÝ PORTÁL

Komunitný portál je vlastne internetový portál, ktorý slúži komunitám, čiže skupinám ľudí, ktorých spájajú spoločné záujmy, názory, aktivity či hodnoty. Tento pojem je známy aj ako „sociálna sieť“. Medzi tie najznámejšie komunitné portály na Slovensku patria aj Facebook, Azet, Unister či Birdz. A sú to práve mladí, ktorí tieto služby najviac využívajú.

Doteraz však chýbal portál, ktorý by podporoval stretká, kluby a partie priateľov, ktorí si chcú vytvoriť svoj vlastný súkromný priestor na webe, svoju tajnú „webstránku“. Pár mladých v spolupráci s niektorými organizáciami RMS vypracovali eSvety = portál, ktorý je šitý pre potreby jej členov.

– jednoducho, kvalitne a úplne zadarmo.

Vo svojej virtuálnej klubovni majú stretkári všetko pokope – môžu tu diskutovať, mať svoju vlastnú nástenku s oznamami, kalendár stretkárskych akcií a taktiež vymieňať si fotky, videá, hudbu či iné dokumenty. To všetko môžu uzamknúť pred pohľadom neinvitovaných hostí, a tak ich virtuálna klubovňa bude presne tak ako ich skutočná – bezpečná a otvorená len pre pozvaných členov stretnutia.

AKO FUNGUJE E-SVEŤÁČKA KLUBOVŇA

Každý, kto sa na eSvetoch registruje, má možnosť vytvoriť „skupinky“ čiže virtuálne klubovne pre seba a svojich kamarátov. Môže sa rozhodnúť, či bude skupinka „verejná“ alebo „privátna“. Verejná skupinka je vhodná napríklad pre centrá a stre-

MODULY E-SVETOV

chat – tu si môžu všetci členovia spolu live pokecať

fórum – môžu diskutovať na rôzne témy alebo sa podeliť, čím práve žijú

blogy – pre tých, ktorí radi napíšu o svojich dojmach, pohľadoch a názoroch niečo viac

fotogaléria – sem si zavesia fotky z poslednej akcie, chatovačky, zo stretnutia...

videogaléria – tu sa môžu podeliť aj o natočené video, pretože nie všetko sa dá zachytiť fotkou ;-)

mp3 player – slúži nato, aby mohli počúvať spoločnú hudbu a pustiť si pesničky, ktoré sa ich stretnutiu páčia...

kalendár – na tomto mieste si môžu dohodnúť akciu, zistiť, kedy má najviac členov voľný čas a stanoviť si termín výletu

anketa – poskytuje možnosť hlasovať o mieste, kam sa na akciu pôjde, alebo o darčeku, ktorý kúpia vedúcemu stretnutia, či o čomkoľvek inom, na čom sa potrebujú dohodnúť

knižnica – je súkromný archív stretnutia, tu môžu pre celé stretko zavesiť napr. knihy, ktoré si chcú prečítať, zápisnicu z poslednej plánovačky, logo klubu, prípadne čokoľvek iné, čo potrebujú mať spolu na jednom mieste dostupné pre každého člena.

tigrov vytvorí anketu, kde navrhne 3 miesta, kam by sa dalo ísť. Ostatní členovia odhlasujú, ktoré miesto sa im najviac pozdáva, potom si zosúladi najvhodnejší termín v ich skupinkovom kalendári. Výzvu o finálnom čase a mieste rozpošle animátor jedným klikom do pošty ostatným členom. A tak prebehne stanovačka na žiadanom mieste. Tigre celé dravé sa vrátia zo stanovačky domov a hneď zavesia fotky na svoju skupinku, niekto o stanovačke napíše blog, iní ho okomentujú, niekto zas vloží video a ostatní zatiaľ diskutujú na fóre, ktorý deň zo stanovačky bol najlepší.

E-SVETY SÚ INÉ AKO DOTERAJŠIE PORTÁLY

Možno sa niektorí pýtate, prečo sme prišli s eSvetmi v čase, keď je na webe množstvo iných komunitných portálov. Je to preto, že sme nenašli pre stretnúť vhodnú alternatívu. Iné portály ponúkajú plnú funkcionálnosť (čiže chat, ankety, galérie...) len jednotlivcom a ak si môže človek vytvoriť skupinku, obsah jeho stránky je verejný, takže chýba intimita a súkromie pre uzavreté skupinky. Ak aj má možnosť vytvoriť si privátnu skupinku, má možnosti obmedzené len na nejaké funkcie (napr. na fórum a ankety), čo nespĺňa potreby stretnutí. Ak si môže vytvoriť privátnu skupinku s dostatočnou funkcionálnosťou, je to

dostupné len v cudzom jazyku, čo pre niektorých užívateľov môže predstavovať veľkú bariéru. A navyše – mnohé z portálov sú buď nezrozumiteľné a komplikované, hlavne pokiaľ ide o skupinky, alebo nie sú graficky pekné. eSvety sme založili na princípoch jednoduchosti, krásy, funkcionality a bezpečnosti.

Predovšetkým bezpečnosť sa stala v poslednej dobe naliehavo diskutovanou témou. Mladí a deti čoraz nižšieho veku sa stále častejšie stretávajú s nástrahami internetu, či už ide o obťažovanie, internetovú krádež alebo styk so škodlivým obsahom. eSvety chcú vytvárať bezpečné prostredie pre mladých. Preto sú skupinky kom-

pletne uzatvorené pred zrakom cudzích, pred nebezpečenstvom obťažovania, nevhodných reklám alebo škodlivého obsahu. Takto pomáhajú aj na webe vytvárať chránené prostredie vhodné na dozrievanie a rozvoj mladých ľudí podobne ako je to v reálnych strediskách, centrách a kluboch. Ak vás eSvety zaujali, môžete sa zaregistrovať na www.esvety.sk, alebo si prečítať viac na www.komunitnyportal.sk. Prípadne nám napíšte na info@esvety.sk a my vám radi prideme ukázať viac priamo do vašej kancelárie.

MÁRIA JELLUŠOVÁ
INFO@ESVETY.SK

Regionálne konferencie Rok s KOMPASom

V období február – marec sme v spolupráci so Sieťou organizácií a inštitúcií pôsobiach v oblasti ľudských práv a multiplikátormi Kompas na Slovensku uskutočnili sériu regionálnych konferencií na tému Kompas a ľudské práva v praxi pre pracovníkov s deťmi a mládežou v oblasti formálneho a neformálneho vzdelávania.

Cieľom konferencií bolo zhodnotiť doterajšie využívanie manuálu Kompas v praxi, prezentovať aktivity IUVENTY v téme výchovy mladých ľudí k ľudským právam, predstaviť širšej verejnosti inštitúcie, kto-

ré aktívne dohliadajú na dodržiavanie základných ľudských práv a ukázať účastníkom konferencií inovatívne formy pre prácu s mládežou.

Konferencie sa uskutočnili v troch mestách, v Nitre (19. – 20. 2. 2009), Prešove (25. – 26. 2. 2009) a Zvolene (4. – 5. 3. 2009). Program pozostával z predstavenia histórie, univerzálnosti a praktickej využiteľnosti KOMPASu. Účastníci v skupinách prezentovali svoje doterajšie skúsenosti s KOMPASom alebo inými metodikami, svoje cieľové skupiny, dosiahnuté ciele a vízie. Jednotlivé inštitúcie pracujúce s ľudskými právami mali možnosť prezentovať svoje pole pôsobnosti a ponúknuť účastníkom konferencií prehľad aktuálnych projektov. Multiplikátori následne predviedli niekoľko upravených aktivít, ktoré sa dajú využiť v procese výučby priamo z KOMPASu. Na záver prvého dňa boli predvedené spôsoby správneho výberu a modifikácie aktivít.

Druhý deň sme účastníkom ukázali ako využiť KOMPAS netradične. Letná škola

KOMPASu, ktorú organizovala Nadácia Milana Šimečku a kde si mohli účastníci vyskúšať simuláciu odoprenia ľudských práv v období stredoveku, bola jednou z najzaujímavejších a najinšpirujúcejších častí programu. Konferenciu uzatváral trh organizácií, prezentácia programu ADAM a programu Mládež v akcii. Tu účastníci dostávali propagačné materiály a konzultovali svoje vízie v oblasti práce s mládežou osobne so zástupcami jednotlivých organizácií.

Konferencie „Rok s KOMPASom na Slovensku“ boli príležitosťou pre jednotlivé inštitúcie a účastníkov dozvedieť sa navzájom o sebe, naštartovať živú spoluprácu na téme ľudských práv, boli motiváciou pre pracovníkov s mládežou na využívanie inovatívnych foriem vzdelávania a v neposlednom rade ukázali, že ich práca má zmysel a budú v nej pokračovať.

MILOŠ ONDRÁŠIK
ONDRASIK@IUVENTA.SK

IUVENTA v roku 2009

Základné témy aktivít IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže sa ani v roku 2009 nebudú zásadnejšie meniť. Niektoré aktivity však majú väčšiu prioritu ako tie ostatné. Prioritou číslo jedna je príprava Národnej správy o mládeži.

Správa o mládeži, ktorá má byť predstavená v parlamente na začiatku leta 2010, je projekt, kde sa na jedno miesto dostávajú všetky dostupné informácie o živote mladých ľudí na Slovensku, ich názory, potreby a očakávania. Žiadna podobná štúdia s tak širokým záberom sa ešte na Slovensku nerealizovala. Správa „kopíruje“ 12 oblastí uvedených v dokumente „Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky voči deťom a mládeži v Slovenskej republike.“ Mimo-riadne dôležitú úlohu má pri tvorbe správy koordinačná úloha Medzirezortnej skupiny, kde sú zastúpené ministerstvá, krajská samospráva a niektoré inštitúcie, ktoré sa mládežou ako cieľovou skupinou zaoberajú. Pri tvorbe správy sa bude prihliadať na zastúpenie všetkých troch skupín: politici – výskumníci a praktici, aby sa zabezpečili relevantné údaje. Súčasťou tvorby Národnej správy o mládeži je aj organizácia regionálnych okrúhlych stolov, kde sa bude propagovať problematika mládežníckej politiky v podmienkach jednotlivých regiónov.

Rok 2009 bude prelomový aj v tom, že sa začínajú rozbiehať dve procedúry vyplývajúce zo Zákona o podpore práce s mládežou: akreditácia vzdelávacích programov a evidencia dobrovoľníkov.

Výskum mládeže, ktorý podporuje v rámci svojich aktivít IUVENTA prešiel do ďalšej fázy. Boli uzavreté zmluvy na desať

výskumných projektov, ktoré sa venujú niektorým z dôležitých a nepokrytých informáciami oblastí práce s mládežou alebo mládežníckej politiky. Ide o témy: komunitná práca s mládežou, implementácia Dohovoru práv dieťaťa, mediálna výchova mládeže, autonómia mladých ľudí na Slovensku a iné. Dataarchív výskumov mládeže očakáva ďalšie regionálne a národné prieskumy a výskumy na zverejnenie (www.vyskummladeze.sk). Do tlače sa pripravujú štyri publikácie: Kuchárka amatérskeho výskumníka, Čo vieme o deťoch a mládeži, Výskum mládeže na Slovensku a Čo si myslia mladí – ich voľný čas, aktívna účasť na živote spoločnosti.

Podpora mládežníckeho dobrovoľníctva je plánovaná najmä prostredníctvom vzdelávacích programov KOTVA a APETIZÉR, ale aj rozbehnutím širšej platformy na výmenu informácií a plánovanie strategických krokov v rozvoji tejto oblasti. V spolupráci s Kontom ORANGE pokračuje projekt Rozvoj dobrovoľníctva v rómskych komunitách.

Oblasť výchovy mládeže k ľudským právam pokračuje ďalšou propagáciou a distribúciou manuálu KOMPAS. Vo februári 2009 sa uskutočnili regionálne konferencie na šírenie myšlienok KOMPASu a ďalšie prehľbovanie spolupráce s rôznymi subjektmi aktívnymi v tejto oblasti (školy, nadácie, OZ a i.). IUVENTA posky-

foto: SLK

tuje metodickú pomoc pri organizácii Živých knižníc v regiónoch i v zahraničí.

PARTNERSTVO je dlhodobý vzdelávací modul pre pracovníkov samospráv na podporu tvorby mládežníckej politiky. Projekt vrcholí na jar 2009 študijnou návštevou vo Švédsku, ktoré je známe svojou modernou komunitnou politikou voči mládeži. Po zhodnotení dopadu vzdelávania sa na konci roka otvorí ďalší ročník vzdelávania. Rozvoj mládežníckej participácie chce podporiť aj vzdelávanie v oblasti žiackych školských rád. V spolupráci s UMC Trnava a informačnou kanceláriou Európskeho parlamentu pripravila IUVENTA projekt Student European Parliament, ktorý má zvýšiť účasť prvovoličov vo voľbách do Európskeho parlamentu (www.sepeu.sk).

Iniciatíva UZNANIE ako príspevok IUVENTY a ostatných členov iniciatívy k lepšej propagácii a uznaniu prínosov neformálneho vzdelávania v práci s mládežou je v roku 2009 orientovaná najmä na cieľovú skupinu personalistov a rôzne profesné združenia zamestnávateľov. V oblasti medzinárodnej spolupráce sú potvrdené jazykové kurzy pre pracovníkov s mládežou v rámci Rady Európy, študijná návšteva z Belgicka (Flámska komunita), pripravuje sa téma výchova k ľudským právam a informácie pre mládež s maďarskými partnermi a stretnutie slovenských a českých výskumníkov v oblasti mládeže.

Všetky ďalšie informácie nájdete na www.iuventask.sk.

MGR. JANA MIHÁLIKOVÁ
MIHALIKOVA@IUVENTA.SK

foto: RMS

TEHLÍČKA PRE SUDÁN

Už štvrtý rok sa pokúšame obnoviť tradíciu prípravy na Veľkú noc a dať jej nový obsah. Ostatne, to isté robia aj naši dobrovoľníci, keď už sa konečne dostanú do terénu. Jedným slovom inkulturácia: nájsť v novej kultúre všetko pozitívne a naplniť to novým zmyslom. Zmyslom, ktorý by domácim uľahčil bojovať s nástrahami učenia sa, aj keď už majú viac ako 40 rokov, vlastné deti a nikto z ich predkov nemal šancu ani motiváciu študovať. O čo vlastne ide?

Projekt „Tehlička“ nie je zatiaľ žiadnou dospeláčkou. Na tohtoročnú „škaredú strelu“ si na torte sfúkla svoju štvrtú sviečku, no jej skutky svedčia o predčasnej dospelosti. Veď posúďte sami. Cmúlajúc si svoj ani nie rok starý prsteň sa jej podarilo nakúpiť priestory mládežníckeho strediska v Baku, hlavnom meste Azerbajdžanu. S prvými súvislejšími vetami sa vybrala na Sibír, kde si riadne vysúkala rukávy. Do

Jakutska so sebou priniesla hromadu lyží a iného športového vybavenia pre miestnu mládež, knihy a iný učebný materiál do miestnej knižnice, spolu s viacerými prisťahovalcami sa pustila do kurzu jakutčiny v snahe lepšie porozumieť svojim miestnym kamarátom a v Aldane dokonca rozbehla tradíciu putovného mládežníckeho strediska, takže mali o zábavu postarané decká aj z okolitých dedín – čo boli výkony, za ktoré by sa nemusel hanbiť žiaden „dospelácky projekt.“

Vo veku, keď iné deti plačú pri skrinkách v materskej škole, že chcú ísť domov, sa naša „tehlíčka“ vybrala do horúcej Afriky. V mestečku Calulo sa vďaka tejto návšteve postavili ďalšie triedy miestnej školy, ktorá je skutočne využívaná naplno: prví maličká ziačikovia do nej prichádzajú čosi pred ôsmou hodinou a ako poslední odchádzajú ich rodičia, niekedy okolo jedenástej v noci (učí sa totiž na tri smeny). Toto leto by sme chceli „tehlíčku“ poslať opäť do Afriky, opäť do krajiny utrápenej vojnou. Tento rok sme pre našu predškôľčku vybrali Sudán – stavajú sa tu satelitné vzdelávacie centrá, ale naša slečna si už našla aj 600 detí v meste, ktoré tiež nariekajú za vlastnou školou... nuž uvidíme, ako sa jej bude dariť tento rok.

Ako vieme, projekty sú natoľko životaschopné, nakoľko sa o ne zaujíma verejnosť. Veď práve z vášho záujmu dýchajú, hýbu sa, rastú, pomáhajú. Verím, že verejná zbierka „tehlíčka“ nie je pre vás neznáma. Vďaka vám mohla dosiahnuť vo svojom krátkom živote toľko úspechov. Celé pôstne obdobie sa na školách, v materských školách, v strediskách voľného času a aj v niektorých rodinách na nástienke obja-

vuje, zapíňa a „vyfarbuje“ plagát sudánskej školy, kde deti za zakúpené „tehlíčky“ budujú steny na škole pre svojich tradične – netradičných, vzdialeno-blízkyh priateľov. Tento rok budú mať naše deti svoje dobré skutky uľahčené aj možnosťou odoslať darčovskú SMS v tvare: DMS TEHLICKA na číslo 877 až do 30. apríla.

Ak ste do zbierky zapojení, úspechy našej predškôľčky sú hlavne vašimi úspechmi. Ak zapojení ešte nie ste, nermúťte sa – „tehlíčka“ pôsobí dojemom životaschopného dieťaťa a celkom určite sa o vašu priazeň bude uchádzať aj budúci rok.

KATKA MORAVKOVÁ

DOMKA PRICHÁDZA K MLADÝM Z ULICE

Ulica je pre mladých dnešných dní synonymom dobrodružstva. Tí sa v snahe zahnať nudu vrhajú do jej náručia, no ostávajú sklamaní. „Vnímame, že po uliciach sa pohybuje množstvo mladých, ktorých si nikto nevšima. Vyzerajú totiž, akoby ani nič nepotrebovali. Chýba im však prejavovaný záujem a povzbudenie od druhých. Ich činnosti a potulovania sú bezcieľne,“ konštatuje predseda Domky, salezián Pavol Boka.

Preto Domka realizuje projekt, ktorého cieľom je pripraviť dobrovoľníkov z radov svojich členov na prácu so sociálne znevýhodnenými deťmi a mladými. Inými slovami – mladí k mladým. Projekt pozostáva zo štyroch aktivít, ktoré vedú ku konečnému cieľu – vyraziť do ulíc a výchovne pôsobiť v prirodzenom prostredí znevýhodnenej mládeže.

Vzdelávaním a výchovou pripravení animátori spolu s rovesníckou skupinou pripravujú a vytvárajú program pozostávajúci zo športových, pohybových a zážitkových aktivít, ktorý následne realizujú na ihriskách a voľných priestranstvách, kde sa neorganizovaná mládež stretáva. Aktivity sú pre všetkých mladých a deti bez ohľadu na farbu pleti, pohlavie, národnosť alebo náboženstvo. Vzhľadom na vysokú účasť dobrovoľníkov z radov mládeže môžeme projekt zaradiť medzi rovesnícke programy.

Celý projekt je podprojektom v rámci Blokového grantu Nadácie Socia a je podporovaný grantom z Islandu, Lichtenštajnska a Nórska prostredníctvom Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu.

ZUZANA SCHALEKOVÁ

SKAUTI KONCERTOVALI PRE BUDÚCNOSŤ DETÍ

V nedeľu 1. marca 2009 pripravili piešťanskí skauti druhý ročník benefičného koncertu Skauti pre dobrú vec. Výťažok z neho je vyše 530 eur (16-tisíc Sk) a bude venovaný Rodinnému detskému domovu, n. o., v Kocuriciach.

Na benefícii v Mestskom kultúrnom stredisku v Piešťanoch vystúpilo 60 skautov. Úvod patril videoprezentácii detského domova v Kocuriciach a videoprezentácii o súčasnom skautingu, ktorý organizátori predstavili ako moderné celosvetové hnutie mladých. Účinkujúci predviedli svoj umelecký talent v moderných tanečných číslach kombinovaných s klasikou, v dramatizácii rozprávok a vlastnom stvárnení muzikálov. V hudobných vystúpeniach s husľami, klavírom, gitarami a flautou a speváckych duetoch zazneli časti opier a klasických skladieb, gospelové tóny i piesne od známych svetových skupín.

Do koncertu sa aktívne zapojili aj samotné deti z Kocuríc, pre ktoré sa koncert organizoval. Účinkujú v Divadelnom spolku Dispoši, ktoré sa predstavilo sugestívnym nonverbálnym divadelným predstavením Je to blázon, hodte naňho sieť.

Svoje schopnosti a nadanie predstavili deti a mladí ľudia pod taktovkou Lucie Valovičovej, študentky muzikológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. „Sme radi, že naša myšlienka pomôcť druhým našla aj tento rok medzi verejnosťou kladnú odozvu. Koncertom poukázali mladí ľudia aj na to, že ich skauting vychováva k aktívnej role v spoločnosti. Dokážu reagovať na potreby svojho okolia a hľadajú cesty, ako ich naplniť. Rovnako sme radi, že skauting umožnil mladým prezentovať sa pred publikom a využiť svoje nadanie a schopnosti pre dobrú vec,“ povedala.

Výťažok z koncertu prispeje na plánovanú rekonštrukciu priestorov rodinného detského domu. Budú v ňom môcť fungovať dve profesionálne rodiny, ktoré sa budú starať o deti z narušených rodín. Takýto typ detského domova nemá klasických vychovávateľov, ale vytvára prirodzený model rodiny. Dôraz kladie na prípravu detí do ďalšieho života, aby získali potrebné zručnosti a vedeli ich preniesť do svojich budúcich rodín.

MICHAL MILLA

NEZÁBUDKA SKVALITŇUJE ŽIVOT DEŤOM

Nezábudka – združenie na pomoc rodinám so zdravotne postihnutými deťmi v Turni sa vo svojom zariadení Dom Nezábudka – domov sociálnych služieb pre deti a dospelých venuje deťom od roku 1995. Ako jediné zariadenie v okrese Senec im poskytuje sociálne služby. Naším deťom opakovane pomáha skvalitniť život Nadácia pre deti Slovenska prostredníctvom podpory z Fondu Hodina

deťom. Vďaka podpore našich projektov sa deťom darí zabudnúť na zdravotné ťažkosti a na handicap počas hodín arteterapie a hudobnej terapie, ktoré vedú odborníci. Napomáhajú ich samostatnosti a rozvoju motorických zručností. Deti tak majú možnosť prežívať radosť z vlastných úspechov a budovať svoje schopnosti v ďalších oblastiach.

ILDIKÓ MADARÁSZOVÁ

VÍŤAZI FESTIVALU VEDY A TECHNIKY

Celonárodná súťaž, ktorá má za sebou úspešný, už 18. ročník, priniesla okrem množstva nových zážitkov a príležitostí aj obrovské šance pre víťazov tejto súťaže.

Mladí a najmä nadaní vedci z celého Slovenska predviedli svoje projekty a obhajovali svoju prácu počas celého konania FVaT v dňoch 27. – 29. novembra 2008. Popri obrovskom množstve ocenení získali najlepšie projekty možnosť reprezentovať Slovensko a zúčastniť sa na európskych či svetových súťažiach, kde sa predstavujú mladí najnadanejší vedci z celého sveta.

Svetová súťaž International Science and Engineering Fair – Intel ISEF
8. – 15. máj 2009, Reno, Nevada, USA

Tomáš Sabadoš a Michal Síkora
Gymnázium Sv. Tomáša Akvinského, Košice
Názov projektu: Tečenie magnetických kvapalín s voľným povrchom

Martin Paňko
Gymnázium Exnárova 10, Košice
Názov projektu: Počítačová simulácia avaskulárneho rastu tumoru s chirurgickou terapiou

Medzinárodná olympiáda udržateľného rozvoja I – SWEEP
15. – 20. apríl 2009, Houston, Texas, USA

Roman Hapčo a Nikola Chaloúpková
Gymnázium Liptovský Hrádok
Názov projektu: Metodicko – praktická príručka o povrchových a pitných vodách

Prestížna výstava mladých vedcov Expo Science International – ESI
23. – 28. jún 2009, Nabeul, Tunisko

Martin Proks
Klub AMAVET Comp 849, Košice
Názov projektu: Mini kancelária

Michal Zajaček a Ivan Hapčo
Evanjelické lýceum, Bratislava
Názov projektu: Meranie, význam a využitie slnečnej energie

XI. VALNÉ ZHROMAŽDENIE RMŽK

Dňa 17. januára 2009 sa v Žiline konalo XI. Valné zhromaždenie Rady mládeže Žilinského kraja (RMŽK). Zúčastnilo sa ho rekordných 50 delegátov zo všetkých kútov Žilinského kraja.

Na úvod si delegáti krátkymi príhovormi navzájom popriali pekný rok 2009, a potom sa spoločne pozreli na to, čo sa v roku 2008 udialo. „Veľmi dôležitým momentom tohto bodu bolo uvedenie si skutočnosti u členských a pozorovateľských organizácií, že všetko, čo sa vykonalo pre deti a mladých ľudí v Žilinskom kraji, je ich zásluhou, lebo oni dali mandát a dôveru ľuďom vo vedení RMŽK konať, a tí počas roka boli ich predĺženými rukami.“ povedala Darina Čierniková, predsedníčka RMŽK.

Po prestávke delegáti s vedením RMŽK plánovali aktivity pre rok 2009 a veru bude poriadne naplnený. Aby sa práca v RMŽK skvalitnila a prehĺbila, dohodli sa, že budú vytvorené odborné sekcie. Tak vznikla sekcia mládežníckych organizácií, sekcia žiackych školských rád, sekcia mládežníckych parlamentov a sekcia iní. Sekcie sa budú počas roka stretávať, aby skvalitnili svoju činnosť podľa záujmov. Zodpovední sekcií budú poradcami predsedníctva RMŽK.

Aby sa aj predsedníctvu ľahšie pracovalo, delegáti zvolili ďalších jeho členov. Okrem zástupcov mládežníckych organizácií bola prvý raz zvolená aj členka delegovaná Žiackou školskou radou. V súčasnosti má RMŽK 42 členských a 5 pozorovateľských organizácií z celého Žilinského kraja.

NO BARRIERS – MALTA & SLOVENSKO

Organizácie eRko a ZAK Malta spolupracujú medzi sebou už viac ako päť rokov. Pomáhajú si v obohacovaní svojej metodiky práce s deťmi a mladými a majú za sebou niekoľko úspešných letných výmen. Na prelome rokov 2008 a 2009 však vyskúšali opäť niečo nové. Zimnú výmenu No barriers.

Pohľad na ľudí v spoločnosti, ktorí sa nachádzajú často vo vylúčení kvôli spoločenským bariéram, mal u oboch organizácií iný základ. ERkári priniesli svoju skúsenosť pomoci ľuďom v podmienkach extrémnej chudoby v Afrike. Predstavili projekt Dobrá novina a aktivity smerujúce k napĺňaniu Miléniových rozvojových cieľov. Maltania oboznámili eRkárov s fenoménom nelegálnej imigrácie ľudí z afrických krajín na Maltu, o táboroch, kde sa imigranti zdržujú a dopade tohto javu na spoločnosť. V oboch prípadoch však existujú spôsoby, ako môžu mladí ľudia pomáhať a odstraňovať často zbytočné bariéry. Keďže sa projekt konal na Slovensku a práve vo vianočnom období, zapojili mladí Slováci svojich priateľov zo Stredozemného mora do akcie koledovania. Jedinečný osobný zážitok z koledovania a konkrétnej pomoci – zbierania peňazí na rozvojové projekty v Afrike umocnilo i typické zimné počasie. Pre niektorých Maltanov to bolo vôbec po prvýkrát, čo zažili padanie snehu. Počas pobytu v Partizánskom bývali Maltania v slovenských rodinách. O svojich dojmach sa s nami podelila Debroah: „Návšteva v slovenských rodinách bola pre mňa veľmi zaujímavá aktivita a pri jedení slovenských jedál som zistila, ako sa zdravo stravujú a že my, Maltania, sa máme čo od nich učiť.“

Zmenu času, presnejšie roku 2008 na rok 2009, využili účastníci projektu na zmenu miesta a presunuli sa do obce Pruské. Zmena kalendárneho roka znamenala pre Slovensko i novú menu. Účastníci sa venovali aj tejto téme

a pýtali sa na skúsenosti našich priateľov, ktorí majú s eurom už ročnú skúsenosť. Pre deti z Pruského spoločne pripravili zábavné doobedie „EURO games“, počas ktorého sa mohli zahrať rôzne hry a dozvedieť sa základné informácie o eure.

Medzinárodný projekt o pomoci ľuďom na okraji spoločnosti sa uskutočnil 26. 12. 2008 – 4. 1. 2009 v Partizánskom a Pruskom. Bol podporený z grantu programu Mládež v akcii. Stretnúť sa, deliť sa o názory, vytvárať priateľstvo a kontakty pre budúcu spoluprácu bolo tak umožnené 10 mladým ľuďom z Malty, s ktorými strávili spoločný čas 15 eRkári.

Nadobudnuté priateľstvá a zážitky sú dobrým základom pre ďalšiu spoluprácu. ERkári a členovia ZAK Malta si opäť raz potvrdili, že aj ľudia z rozličných kútov sveta nemusia mať medzi sebou žiadne bariéry.

JURAJ KRÁLIK

VALNÉ ZHROMAŽDENIE NODAMU

V dňoch 9. – 11. januára 2009 sa v priestoroch Dopravnej akadémie v Trenčíne uskutočnilo 5. Valné zhromaždenie Združenia detí a mládeže NODAM. Jeho obsahom bolo schválenie Správy o činnosti združenia za rok 2008, Plánu činnosti na roky 2008 – 2010, Vyúčtovania dotácie z MŠ SR za rok 2008 a iných dôležitých dokumentov. Okrem toho, vyše 50 mladých ľudí – zástupcov štrnástich stredísk NODAMu na Slovensku, od Košíc až po Bratislavu, našlo nové inšpirácie a podnety pre prácu s deťmi a mládežou v tvorivých dielňach pod vedením Ing. Haršányiovej.

Valné zhromaždenie združenia NODAM si vytýčilo plány do budúcnosti a v spontánnej a neformálnej atmosfére si mladí ľudia vzájomne vymieňali skúsenosti. Svoje miesto počas spoločného stretnutia tu mali relaxačné aktivity, tiché chvíle modlitby a spoločné hry. Združenie detí a mládeže NODAM chce prispieť svojím skromným podielom k budovaniu a formácii detí a mládeže v prostrediach, kde pôsobia jeho členovia a ponúkajú širokú škálu voľnočasových aktivít pre miestne komunity. Viac informácií o združení nájdete na www.nodam.mladez.sk.

MGR. EVA MATLOVÁ

VZDELÁVANIE V SPDDD ÚSMEV AKO DAR

Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar sa v súčasnosti venuje nielen samotnej práci s deťmi v detských domovoch a náhradných rodinách, ale aj masívnemu vzdelávaniu svojich zamestnancov a dobrovoľníkov. Na vzdelávanie zamestnancov sme získali finančný príspevok z Európskeho sociálneho fondu na podporu projektu „Komplexné vzdelávanie vedúcich pracovníkov a odborných pracovníkov regionálnych pobočiek Úsmevu ako dar“.

Cieľom tohto projektu je zvýšiť odbornú pripravenosť regionálnych pracovníkov na prácu s deťmi v náhradnej starostlivosti a s ohrozenými rodinami. Toto vzdelávanie je prednostne zamerané na získavanie odborných zručností terénnych sociálnych pracovníkov, ktorí pracujú na obnove prirodzeného prostredia v ohrozených rodinách, zvyšovanie kompetencií trénerov programu PRIDE, ktorí pripravujú budúci náhradných rodičov na prijatie dieťaťa do rodiny a na vzdelávanie koordinátorov Rodinných skupinových konferencií.

Ďalej pripravujeme vzdelávanie pre našich riadiacich pracovníkov v oblasti riadenia a manažmentu, zvyšovania ekonomických zručností, ako aj rôzne teambuildingové aktivity.

Pre našich anjelov, teda dobrovoľníkov, ktorí chodia do detských domovov a pracujú s deťmi, sme pripravili trojročný vzdelávací program Anjelská akadémia, ktorý ich zážitkovou formou pripravuje na špecifiká práce s deťmi v detských domovoch, učí ich efektívne budovať a udržiavať vzťah s týmito deťmi, a tak im pomáhať v ich príprave na život mimo múrov detských domovov.

Okrem týchto aktivít, ktoré majú priamy dopad na prácu s deťmi v domovoch a v rodinách, s ktorými pracujeme, pripravujeme aj viaceré odborné konferencie a semináre, či už tradičná konferencia pre riaditeľov detských domovov realizovaná pod záštitou ministerky práce, rodiny a sociálnych vecí, Mosty v sociálnoprávnej ochrane IV., regionálne konferencie Mosty k rodine, zamerané na deti s poruchami správania, alebo veľkú konferenciu pre odbornú a akademickú verejnosť Sociálna práca s rodinou na Slovensku, ktorá poskytne priestor pre teoretikov a praktikov sociálnej práce na výmenu skúseností, pohľadov a názorov.

MARTIN STAV

DOBROVOLNÍKOM SA OTVORIL VIAC AKO 2 000 PRÍLEŽITOSTÍ V ZAHRANIČÍ

Po roku majú mladí ľudia zo Slovenska opäť možnosť vybrať si niektorý z medzinárodných táborov dobrovoľníckej práce. Zoznam dostupný bezplatne na stránke občianskeho združenia INEX Slovakia ww.inex.sk obsahuje viac ako 2 000 ponúk v 50 krajinách sveta. V Sprievodcovi dobrovoľníka 2009, ktorý je taktiež k dispozícii na stránke združenia, nájdete potenciálni dobrovoľníci okrem zoznamu medzinárodných táborov aj rôzne informácie o možnostiach lokálneho dobrovoľníctva. Dobrovoľnícky tábor pred klasickou dovolenkou v zahraničí každoročne uprednostní viac ako 300 mladých ľudí zo Slovenska.

BARBARA BRIEDOVÁ

SKAUTI PODPORILI VZDELÁVANIE AUTISTICKÝCH DETÍ

Skauti v Prešove finančne podporili Špeciálnu základnú školu a materskú školu pre autistické deti v Prešove. Symbolický šek a výťažok zbierky 500 eur odovzdali

v utorok 17. februára 2009 riaditeľke školy Eve Turárovej.

Je to výsledok charitatívnej myšlienky, s ktorou koncom januára skauti zo 112. zboru Prameň Prešov-Sekčov zorganizovali svoj 4. reprezentačný ples. Členovia, rodičia, priaznivci a sponzori mohli podporiť zbierku na podporu zariadenia pre autistov svojou účasťou na plese, príspevkom do tomboly alebo kúpou obrazov, ktoré nakreslili autistické deti.

Špeciálnu základnú školu so špeciálnou materskou školou pre deti a žiakov s autizmom v Prešove otvorili v septembri 2007. Je to prvé zariadenie tohto druhu na

východnom Slovensku. V súčasnosti ho navštevujú tri desiatky detí. Zriaďovateľom súkromnej školy je nezisková organizácia Francesco a za školné nevyberá poplatky. Podľa štatistík trpí autizmom 21 z 10-tisíc detí, na východnom Slovensku je ich okolo 300. Deti s týmto špecifickým postihnutím si vyžadujú špeciálne lieky, stravu, osobitný prístup a 24-hodinovú starostlivosť, ktorá kladie na rodičov veľké nároky. Často jeden z nich nepracuje, aby sa denne a naplno venoval postihnutému dieťaťu.

MICHAL MILLA

Tired of standing by? VOTE!

Ako pripraviť dobrú kampaň? Ako predat atraktívnu myšlienku? Ako zaujať vybrané publikum? Ako ho mobilizovať pre dobrú vec? Ako zapojiť médiá? Na tieto a ďalšie „ako“ sa pokúšali hľadať odpovede mladí ľudia z Európy počas štvordňového mediálneho tréningu v decembri minulého roka vo Svätom Jure.

Aktívna participácia mladých ľudí na spoločenskej i politickej úrovni patrí medzi deklarované kľúčové priority v mnohých strategických dokumentoch tak na národnej, ako aj európskej či medzinárodnej úrovni. Nevyhnutným predpokladom jej uskutočňovania v praxi je aktívne začlenenie samotných mladých ľudí do rozhodovacích procesov na všetkých jeho úrovniach a poskytnutie relevantných a zrozumiteľných informácií dôležitých pre toto zapojenie.

Významným momentom v rámci európskeho kontextu budú v najbližšom období voľby do Európskeho parlamentu a následná obnova Európskej komisie. Aj keď participácia nekončí využitím volebného práva, je to spôsob, ako možno vyjadriť svoj názor a ovplyvniť riešenia, ktoré majú dopad aj na môj život. Problémom Európy však naďalej ostáva nízka miera poznatkov mladých ľudí o EÚ a ich slabá účasť na rozhodovacích procesoch.

Rada mládeže Slovenska ako strešná organizácia detských a mládežníckych organizácií svojimi aktivitami dlhodobo podporuje mladých ľudí, aby vyjadrovali svoje názory, aktívne sa zapájali do riešenia problémov komunity, v ktorej žijú a podieľali sa na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich bezprostredne týkajú. Keďže kampaň je jedným z často používaných nástrojov, ktorý môže byť nápomocný pri naplňaní týchto cieľov, rozhodla sa vytvoriť priestor pre tých mladých ľudí, ktorí v najbližšom období uvažovali o jeho využití (nielen) v súvislosti s volebnou aktivizáciou.

V dňoch 2. až 7. decembra 2008 RMS organizovala medzinárodný tréning „Tired of standing by? Vote!“, v rámci ktorého si 15 mladých ľudí zo 6 krajín Európy rozšírovalo svoje poznatky a vymieňalo skúsenosti a dobré príklady v oblasti tvorby mládežníckych kampaní s dôrazom na komunikáciu a médiá. V kontexte nadsádzajúcich zmien v európskych inštitúciách sa tréning tematicky zamerával na voľby do Európskeho parlamentu. Naším hlavným cieľom bolo poskytnúť priestor pre diskusiu a hľadanie spôsobov, nástrojov a metód, ktoré sú schopné povzbudiť a mobilizovať mladých ľudí v diskusii o európskych témach a k zapojeniu do rozhodovacích procesov. Rovnako sme účastníkom tréningu chceli sprostredkovať dôležité informácie o fungovaní európskych štruktúr a ich dopadoch na reálny život. S cieľom zefektívnenia komunikácie sme do diskusnej platformy prizvali odborníkov s bohatými skúsenosťami na poli PR, komunikácie, reklamy a projektového manažmentu a to tak z komerčného, ako aj mimovládneho sektora.

Štvordňový program bol rozdelený do samostatných blokov, ktoré sa problematike tvorby kampaní venovali z rôznych uhlov pohľadu. K zaujímavým určite patrili etika a používanie rodových stereotypov v kampaniach, zapojenie dobrovoľníkov alebo práca s médiami. Dôraz bol kladený

predovšetkým na využitie „nových médií“, ktoré so sebou priniesol internet (viral, sociálne siete, komunitné portály). Účastníci tréningu mali možnosť vyskúšať si prácu s modernými komunikačnými prostriedkami a v rámci kreatívnych workshopov napríklad spracovávali zadanú tému od tvorby konceptu do podoby spotu pre elektronické médiá.

Účastníci tréningu hodnotili jeho program a prínos nasledovne:

„Tento tréning mi ukázal, že na to, aby kampaň splnila svoj účel, a teda získala pozornosť čo najviac ľudí a následne ovplyvnila ich správanie, vôbec nemusí „dávať zmysel“. Bola som presvedčená, že najlepší spôsob šírenia informácií je podať ich priamo a jednoducho. Avšak takýto spôsob môže byť vnímaný ako nudný a neatraktívny, na čo mladí ľudia následne zväčša vôbec nezareagujú. Výzvou tým pádom nie je zaujať obsahom informácie, ale formou. A to je oveľa ťažšie, než sa zdá.“ Ivana Ondrušková, Slovensko

„Tréning mi ukázal možnosti, ako sa viac priblížiť mladým v súvislosti s voľbami. Skúsenosti iných účastníkov podčiarkli rozdiely, ktoré v spôsoboch oslovovania mladých ľudí existujú medzi jednotlivými krajinami. Rovnako tak aj skutočnosť, že pri výbere vhodných konceptov a nástrojov

„musí každá krajina tieto odlišnosti zohľadňovať. Podobné skutočnosti ste však schopní uvedomiť si až pri výmene skúsenosti v medzinárodnom kontexte. A práve v tom mal pre mňa mediálny tréning pridanú hodnotu. Mnohé dobré nápady som získal počas spoločných diskusií.“
Nicolai Borg Sant, Malta

„Rozhodne som si rozšíril obzory v oblasti tvorby a realizácie mediálnych plánov. Získal som úplne nový pohľad na spôsob, akým môže reklama ovplyvniť čo najväčší počet ľudí. Počas tréningu som mal možnosť vyskúšať si tvorbu reklamného shotu, čo mi dalo konkrétnu predstavu o tom, čo všetko takáto práca obsahuje.“ Ján Butaš, Slovensko

Okrem výmeny profesionálnych skúseností a odborných diskusií poskytol tréning aj priestor pre interkultúrne učenie. Diverzifikovane štruktúrovaná skladba účastníkov z odlišného geografického, kultúrneho či sociálneho prostredia umožnila diskutovať o spoločných témach z rôznych uhlov pohľadu. Mladí ľudia tak boli nielen pasívnymi príjemcami informácií o inej kultúre, ale komunikáciou a vlastným prežívaním zisťovali, ako sa v nej dá fungovať, čo všetko ich v praxi ovplyvňuje. Zaujímavú interkultúrnú skú-

senosť, navyše spojenú s dobrovoľníctvom, zažili účastníci v rámci Medzinárodného dňa dobrovoľníkov, 5. decembra. Podľa vlastného výberu konkrétnej dobrovoľníckej aktivity pomáhali v troch detských a mládežníckych občianskych združeniach a jednej škole. Vzhľadom na skutočnosť, že išlo o predvečer sviatku sv. Mikuláša, ktorý má na Slovensku bohatú tradíciu i zvyklosti, si poniektorí účastníci v rámci prípravy mikulášskych večierkov pre deti obliekli aj mikulášske kostýmy. "Tento rok som si medzinárodný deň dobrovoľníkov naozaj užila", hovorí Yasemin Yilmaz z Holandska, "bola som v škole pre intelektovo nadané deti, kde sme pomáhali pri príprave darčiekov, ktoré sme neskôr na večierku rozdávali deťom prostredníctvom príbehov a rozprávok. Aj týmto spôsobom som spoznala aspoň kúsok tradície a kultúry Slovenska". Atmosféra rozdávania mikulášskych slad-

kostí, súťaží a hier mala v ten deň medzinárodný rozmer aj v Domke na Miletičovej. "Dobrovoľníctvo v saleziánskej komunite, ktorá sa stará o deti bola fantastická skúsenosť. Pomohlo mi to uvedomiť si skutočnú hodnotu dobrovoľníckej práce... keď vidíte rozradostené a šťastné deti... každý detský úsmev je pre vás veľkou odmenou" spomína Nicolai Borg Sant z Malty.

Zaujímavé výstupy vrátane natáčaných spotov k voľbám do EP a odborné príspevky zúčastnených hostí si môžete pozrieť na stránke projektu www.mladez.sk/vote.

Mediálny tréning bol realizovaný s finančnou podporou Európskej komisie v rámci programu Mládež v akcii.

ING. VIKTÓRIA VASILENKOVÁ
MEDIA@RMS.MLADEZ.SK

Každý mladý človek by mal mať možnosť prispieť k rozvoju svojej krajiny

„Prácu mládežníckeho delegáta vnímam ako náročnú a zmysluplnú. Vtedy totiž musíš presvedčiť ľudí, že program má zmysel – že stojí za to podporovať mladých ľudí“, týmito slovami charakterizoval svoje pôsobenie na Valnom zhromaždení OSN minuloročný mládežnícky delegát, Michal Onderčo. Už po tretíkrát ponúka RMS mladým ľuďom na Slovensku príležitosť zapojiť sa do tvorby celosvetovej mládežníckej politiky a reprezentovať svoju krajinu na prestížnom medzinárodnom fóre.

Viac ako dve dekády vyzýva Organizácia Spojených národov svoje členské štáty, aby posilnili participáciu mladých ľudí na rozhodovacích procesoch, ktoré majú priamy dopad na ich život. Prostredníctvom Medzinárodného programu na podporu mládeže (WPAY, 1995) zároveň definuje sústavu programov a politík zameralých na mládež, ktorých efektívnejšie implementovanie a fungovanie priamoúmerne závisí od aktívnej angažovanosti mladých ľudí.

Cieľom programu mládežníckeho delegáta Slovenskej republiky je teda aktívne zapojenie mladých ľudí do tvorby národnej a medzinárodnej mládežníckej politiky, zastupovanie záujmov a potrieb mladých ľudí žijúcich na Slovensku a priblíženie fungovania OSN mla-

dým ľuďom. Mládežnícki delegáti svojimi aktivitami prirodzene prispievajú k vyššej rôznorodosti diskusií a posilneniu existujúcich komunikačných kanálov medzi mladými ľuďmi a tvorcami politiky.

Od roku 2007 administruje program mládežníckeho delegáta na Slovensku Rada mládeže Slovenska v spolupráci s Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky. Mládežníckym delegátom sa môže stať aktívny mladý človek vo veku od 18 do 24 rokov, ktorý plynulo ovláda anglický jazyk, zapája sa do práce s deťmi a mládežou na Slovensku a zaujíma sa o mládežnícku politiku v medzinárodnom kontexte. Kandidát by mal byť ochotný učiť sa nové veci, pracovať v kultúrnej rôznorodom kolektíve a dôstojne reprezentovať svoju krajinu.

V súčasnosti je výberový proces vo svojej druhej fáze. Mladí ľudia, ktorí majú záu-

jem zúčastniť sa programu zaslali svoje prihlášky, životopisy a eseje na aktuálne témy mládežníckej politiky na sekretariát RMS. Výberová komisia v prvom kole identifikovala najsilnejších kandidátov, ktorí budú následne pozvaní na ústne pohovory. O výsledkoch výberu mláde-

žníckeho delegáta OSN a jeho ďalších aktivitách budeme priebežne informovať. Aktuálne informácie uverejňujeme na stránke programu www.mladez.sk/mladi-osn.

ELENA DIKÁČOVÁ
ZAHRANICIE@RMS.MLADEZ.SK

KOMPAS

MANUÁL VÝCHOVY A VZDELÁVANIA MLÁDEŽE K ĽUDSKÝM PRÁVAM

KOMPAS chce umožniť širší prístup k oblasti výchovy a vzdelávania mládeže k ľudským právam. Chce byť užitočnou a ľahko použiteľnou pomôckou pre pedagógov, facilitátorov, lídrov, učiteľov, dobrovoľníkov a trénerov pracujúcich s mladými ľuďmi. Má byť skromnou (ale v mnohých prípadoch predsa len ambicióznou) odpoveďou na otázku, ktorú si mnohí z nich často kladú: „Ako na to?“

Čo nájdete v KOMPASE?

- 1. kapitola** zoznamuje čitateľa s tým, čo rozumieme pod pojmom výchova a vzdelávanie k ľudským právam. Mala by ho motivovať, inšpirovať a vysvetliť mu, ako možno KOMPAS a jeho vzdelávacie prístupy využiť čo najlepšie;
- 2. kapitola** prináša 49 aktivít na rôznych stupňoch náročnosti, ktoré pokrývajú rôzne témy a venujú sa rôznym typom práv. Aktivity sú využiteľné tak vo formálnom ako aj neformálnom vzdelávaní.
- 3. kapitola** obsahuje námety a tipy pre tých, ktorí sa chcú aktívnejšie podieľať na presadzovaní ľudských práv.
- 4. kapitola** poskytuje základné informácie o ľudských právach, medzinárodných normách a dokumentoch.
- 5. kapitola** prináša doplňujúce informácie k jednotlivým témam.

Prílohy obsahujú základné informácie o právnych dokumentoch, pretože ľudské práva s nimi úzko súvisia.

Slovenskú verziu príručky KOMPAS vydala Iuventa. Má 418 strán a objednať si ho môžete v tlačenej forme (10 EUR/kus) alebo v elektronickej forme na CD-R (5 EUR/kus) na adrese kompas@iuventa.sk.

Témy časopisu Zoom-M v roku 2009

■ Interkultúrne učenie

Vďaka otvoreným hraniciam, slobode pohybu, nízkonákladovým leteckým spoločnostiam, internetu a globalizácii vôbec sa zdá, ako by bol svet stále menší a menší. Ale je nám aj bližší? Akí sú tí druhí? A ako sa im javíme my? Čo je podstatou našej kultúry a ako nájsť spoločnú reč s predstaviteľmi kultúry inej? O kultúre, budovaní vlastnej identity, posilňovaní otvorenosti voči rozmanitosti, rúcaní bariér a stereotypov v práci s deťmi a mládežou budeme diskutovať a zamýšľať sa v prvom čísle časopisu.

Termín vydania: apríl 2009

■ Aktívne občianstvo

Vo volebnom superroku, ako ho niektorí zvyknú označovať, sa bude pojem občan skloňovať snád' vo všetkých pádoch. Avšak praktizovaním občianstva nie je iba raz za čas pristúpiť k voľbám a splniť si tak svoju „občiansku povinnosť“. Druhé číslo časopisu sa bude snažiť objaviť rozmery aktívneho občianstva v miestnej komunite, ako aj to, ako k aktívnemu občianstvu viesť deti a mladých ľudí, a to aj navzdory negatívnym konotáciám, ktoré si tento pojem a koncept nesie ako dedičstvo komunistického režimu či ako dôsledok sprofanovania v rámci politických vyhlásení.

Termín vydania: jún 2009

■ Ochrana detí a mládeže

Debata o ochrane detí a mládeže pred zneužívaním nielen v rodinách, ale aj v zariadeniach a organizáciách pre deti a mládež je v zahraničí živou. O potrebe rozprávať o týchto témach nás presviedčajú prípady zneužívania z médií. V treťom čísle časopisu preto chceme hľadať odpovede na otázky: Ako vytvoriť čo najlepšie podmienky preto, aby v našich organizáciách nedošlo k zneužívaniu? Čo robiť, keď mám podozrenie alebo vedomosti o zneužívaní? Ako ochrániť nielen deti a mladých ľudí, ale aj pracovníkov s deťmi a mládežou?

Termín vydania: september 2009

■ Evaluácia programov

Hoci sa pojem evaluácia v podstate udomácnil v organizáciách a zariadeniach pracujúcich s deťmi a mládežou, stále je čo zlepšovať. Nejde len o akési získanie spätnej väzby, ako by sa mohlo zdať a ako sa to v praxi často uskutočňuje. Evaluácia je procesom využívajúcim komplexný súbor metód, kedy sa snažíme zhodnotiť prínos našej práce a programov z hľadiska toho, čo sme si predsavzali, čo sme do programu vložili a aké sú jeho výsledky. Aj keď dlhodobý výchovný efekt je pre nás ťažko zmerateľný, inšpirovaný svetom biznisu sa môžeme snažiť uistiť a vyhodnotiť, či sme (v aktuálnom, krátkodobom horizonte) urobili všetko preto, aby naše programy, ich efekt a efektívnosť boli čo najväčšie.

Termín vydania: november 2009

bud' aktívny | vyjadri svoj názor

cestuj | bud' tolerantný | zapoj sa

Be a Part Of It!

GR pre vzdelávanie a kultúru

Program Mládež v akcii

Yuventa

www.mladezvakkii.sk